¶ Roberti whittintoni lichfeldiensis grã matices magistri & prothouatis anglie in florentissima Oxoniensi academia laureati. Editio de concinnitate grammatices et constructione.

¶ Celeberrimo viro summaq; obseruatione colendo magistro Stanbrigs artiū magistro dignissimo whitintonus salutem.

Compertū habes (pspicatissime vir) de cō
structione quosdā pedestri oratione scripsisse. alios tñ iusto ,psu-
sius intricacissimis multiplicitū diuisionū (velut herculani nodū
inuolucris teneras puerorū īgeniola illaqueātes: alios aūt eque
succinctius ⁊ obscurius/arida quadā ⁊ ceca breuitate (velut latebro-
sis labyrinthi erroribus) eadē eneruātes: ita vt vix tādē pedē effe-
rētes emergere valeāt vspiā. Cōstructionē legūt pueri relegūt:
rarissime tñ post lōgos ⁊ imēsos tū corū tū pceptor suor sudo-
res ediscūt. Adeo vt Sisiphi crūnis succūbere ⁊ onus ethna grauius ⁊ estuosius su-
stinere sibi videantur grāmatices ad vnū gymnasiarches. Quare quū post lōgā
multorū expectationē huic graui oneri leuādo manū haud apponeret q̄sq;. Ipse lz
minus idoneus/ irrefragabilibus tñ meorū cōplurimū petitionibus/ hāc ,puinciā nō sine
pbatissimorū ⁊ cōsiliis ⁊ auxiliis virgula (vt spero) diuina iam aggressus pietate ī
patriā maxime adductus: ortus enim nři (vt pclare cēsuit plato) ptē vēdicat patria/ ptē
amici. Breuitate ī hoc opusculo studuimus p flacci monitis: in de arte eni inqt. Quic
qd pcipies esto breuis/ vt cito dicta percipiāt animi dociles teneātq; fideles Oē
supuacuū pleno de pectore manat. Neq; tñ adeo effectata est ea breuitas: vt odio-
sam legēti afferat obscuritatē: lz idē alibi scribat. Breuis esse laboro/ obscurus fio.
Sz ea industria ad Aristophanis (vt ferūt) lucernā/ illā dilucidauimus: vt interptis
enodatione (nisi in paucioribus locis) vix indigeat. Elucidamēta tñ soluta sermone
huic opusculo addidimus: nō igitur q ea discant pueri: sed quos aliqd magis iuuat
soluta oratio q̄ pedestris: vel si qua (forte) minus vsitata quibusdā videatur: pba
torū auctoritate cōfirmata/ maiore fide cēseātur nō indigna. Insultēt in me (haud
dubio) nōnulli qui liuore suffecti: arrogantie crimini me potius obnoxiū q̄ pietatis
studeo adducti condēnabunt: qd priscorū monumētis/ vel aliqd ab iis omissū adde
re/ vel ab iis superuacante dictum resecare: deniq; vel quod breuiore/ dulcidiore/
⁊ faciliore tramite grammaticulos ad frugem perducere studui. Cōtra quos pro
pugnaculū et defensorem mihi parē necessum est respōdeat p me equissimus ille
Seneca. in mediū afferatur eius snīa: que est naturaliū libro quarto. Ueniet tēpus
(inquit) quo ista que nūc latēt/ in lucē attrahat dies: ⁊ lōgioris eui diligētia. Ad in-
qsitionē tantorū: vna etas nō sufficit. Multa venientis eui populus ignota nobis
sciet. Et veniat tps/ quo posteri nostri tā aperta nos nescisse mirētur. Sed quāq̄
tāti viri auctoritatis/ inuidulor garrulitatē retūdere satis possit: nō desistēt tamē
aptis (vt aiunt) tibiis/ illud mihi obiicere: nō paucos esse: me ⁊ eruditione/ ⁊ aucto
ritate superiores q̄ hmōi ,puincie suscipiēde multo magis sunt idonei: fateor. Qui
tñ qt nos in hoc opusculo excludēdo/ lucubrādo/ ⁊ elimādo/ labores/ excubeas/ su-
dores perpessi sumus vltro sustineret: qs apud nostrates reperire pōt? Quippe qui
grauioribus negociis illustrioribus disciplinis intēti: grāmatices rudimēta (tāq; pue
rilia) parui curātes laboris qppiā in his ɔterere: inferioris ducūt eē laudis ⁊ meriti
Neq; iis adhuc repressi e plaustro (qd dici solet) loquētes illō in me ɔtorquēt tandē
haud satis pfecte me scripsisse asserētes. Id qd (lz ceteris q̄ me piores fuerūt absolutius)
nō inficias eo. Audiāt tñ flaccū in de arte. Qñq; bonus dormitat homerus. Audiant
etiā Maronē. Nō oīa (inqt) possumus oēs. Audiāt deniq; disertissimū nřm pscianū: q
plogo maioris voluminis sic ait. Nihil pfectū in hūanis inuētionibus. Quāto eni iu-
niores tāto pspicatiores sunt hoīes. Et iuniores successiōe ipz ingrediūtur labores
maior. Si qd tñ minus pfectū ⁊ omissum sit: ad incudē limatius elaborandū reditur
pmitto. Sz ne pluribus te detineā: exacto iā hoc opusculo/ inter ceteros eruditissimos: q
me pcharū hñt pcipue mihi occurrebat tue autoritatis dignitas: cui potissime hoc
exiguū opusculū dedicare desiderē. Quare vehemētius peto: vt q̄ tua in me ab ipsis
crepūdiis sp fuit pietas hoc tui alūni munusculū suscipias: in tuā clientelā/ ⁊ tutelā
ascribas. idnak qso tuo militari insignio. Qd si effectū curare digneē tua imēsa ī me

benignitas/quid est q obtrectatorum inimicitias formidare? immo sub tua marte mi
litãti nobis herbã (vt dici solet) dare cogẽtur vel inuiti detractores (sat noui) homeri ma
stiges zoili: e muncte naris tritici: qui supercilio fronte rugosa arcuantes: hoc opuscu
lum aquilinis oculis percratũ: aceto (vt dr:) pfundere: et (hec omnino dẽte rodere/ et thita
pfigure (c̃ quis cornix scorpiũ; neruos intendẽt oẽs rursus neq deerunt: spero) eqssi-
mi Quintiliani aristarchi/ et mecenates: qui hoc opusculũ equo examine trutinatum
creta (vt aiunt) sunt notaturi. Exeat igitur tandẽ tociens amicis flagitatũ/ tui mili
taris insigni stemate decoratũ: hoc opusculũ in euũ (ere perennius) posteris euolnẽ-
dum. Id qd efficiat: opto) ille a quo omne bonũ/ oẽ validũ/ omne perfectũ procedit.
In quo c̃ felicissime valeas meũ dulce dec⁹ et presidiũ.

¶ Stanbrigi ab edendi formidine dehortantis.

¶ Hexasticon.

Istud opus quãq carpat nasutulus effrons
  Ceptam perge viam/ nec iacula extimeas
Arma parantur enim/ tutus tam fortibus armis.
  Militieq iuncto (quo iubet) ipse meas
Quid refert (quã docta cohors tua dicta probabit)
  Latret si inuidulus/ nil tibi obesse potes

¶ Ad litterariã anglie militiã tetrastichon.

Cerfa quid exterius postfers tui opuscula alumni
  Anglia/ an inuideas commoda tanta tuis
Judice te/ pueris si mille volumina voluas
  Hoc tamen vtilius non reperitur opus.

¶ Cõtra inuidulos hexastichon.

Inuide quũ inuidea ringas (ego rideo) soli
  Pena tibi inuidea est: inuidus esto tibi
Estuat inuidea/ turget pectus male sanum
  Eructa inuideam: rumpe vel inuidea
Icirco inuideas: videas quod que tibi visa
  Nolles ne inuideas meme videre caue

¶ Noia autorũ quorũ tutela hoc opusculũ cõfirmatur

Cicero/ Quintilianus/ Iustinus/ Plinius/ Valerius maxim⁹. Aulus gellius/ Quin
tus curcius/ Titus liuius/ Valla/ Salustius/ Virgilius/ Horatius/ Ouidi⁹/ Martia
lis. Statius/ Iuuenalis/ Therentius/ Plautus/ Boetius/ Diomedes Serui⁹/ Pri
scianus/ Sipontinus/ Sulpitius/ Augustinus datus.

V Erbum cum recto casu: quinto ue coheret
Persona ꝛ nūero: docet ut maro marce doceto
¶ Uerbū cū suo ntō siue vctō casu in duob⁹ coherere debet persona ꝛ nūero / vt maro docet / o marce doceto.

Cum substantiuo concordat mobile casu
Et genere ꝛ numero bonus ut vir femina pulchra
¶ Adiectiuū cū substātiuo in tribus concordare debet: in casu / genere / ꝛ nūero / vt bonus vir / pulchra femina.

Antea cedenti debet quadrare relatum
Substantis genere: ꝛ sic persona numeroqꝫ
¶ Relatiuū substātis cū suo antecedēte in tribus concordare debet: in genere nūero / et persona.

Cum substantiuo iungi comitante relatum
Uult contingentis / genere ꝛ casu numeroqꝫ
¶ Relatiuū accidētis cū substātiuo sequēte cōcordabit in casu / gñe ꝛ nūero: vt sum pallidus quales sunt amātes.

Cum rectus situs est inter uerbum atqꝫ relatum
Substantis / querens / infinitum ue erit illud.
Eius quem uerbum casus post se flagitabit.
Cum intersit nullus tunc rectus uerbo erit illud.
Si impersonale est uerbum cui iungitur illo.
Tunc casu id ponas quem impersonale reposcit
¶ Quū ntūs casus est situs inter relatiuū substātis interrogatiuū aut infinitum ꝛ verbū / relatiuū interrogatiuū aut infinitū erit eius casus quē verbū post se regit. Qd si ntūs inter relatiuū interrogatiuū aut infinitū ꝛ verbū intersit / tūc illud relatiuū interrogatiuū aut infinitū erit ntūs casus verbo: sin verbū cui relatiuū interrogatiuū aut infinitū iūgatur sit impersonale tūc relatiuū interrogatiuū aut infinitum erit eius casus quē impersonale postulat.

A uerbo aut semper quis qui comitante regetur
Sed de infinito quandoqꝫ modo comitante
Nunc a participio / nunc nomine / nuncqꝫ gerundo
Nunc ex aduerbo / nunc preposito sibi iuncto.
Nunc fixo quadrat genere ꝛ casu quandoqꝫ soluto
Intellecto siue expresso participante.
¶ Hoc nomen quis que nō semper a verbo sequēte regitur sed interdum ab infinitiuo modo comitāte: vt apd Cicerone. Quibus voluisti me agere gratias egi. Aliquādo a participio. Cicero. Quib⁹ reb⁹ adductus rem causamqꝫ defenderim. Aliquādo a noie. Cicero. Cuius cum patre magna tibi fuit amicitia. Aliquādo a ge- Cicero

Therentius. rundio. Theren. Quen nūc narrādi nō est locus. Aliqñ ab aduerbio. Cicero. Cui vtrū
Cicero. obuiā procedā incertū est. Aliqñ a prepositione sibi apposita. Cicero. Quid dulci⁹
q̄ƺ haberi quo cum oia audias sic loqui vt tecū. Aliqñ cū substātiuo in casu/gñe/et
Salusti⁹. nūero iūgitur. Salusti. Nos nō imperiū neqƺ diuitias petim⁹ quarū rerū causa bel
la ꝛ certamina oia inter mortales sunt. Aliqñ ponitur i ablatiuo casu absoluto ex=
presso participio vel intellectis. Cicero de amicitia. Quo mortuo me ad sceuolam
Cicero. contuli.

Si binos inter rectos numerum variorum
Qui spectant ad idem verbum medium est aliquādo
Jd recto quadret (raro q̄uis) comitanti

❡ Qñ verbū est mediū inter duos ntōs diuersorū nūerorū ad idē spectantes illud
Therenti⁹ verbū (q̄uis raro) cum nominatiuo sequente quadrare potest: vt in illo Therētia
Propheta. no. Amantium ire amoris reintegratio est. Propheta in psalmo. Mādata tua me
ditatio mea est.

Mobile si quando medium est inter duo fixa
Diuersi generis que ad rem referuntur eandem.
Jd fixo quadret raro q̄uis comitanti

❡ Qñ adiectiuū est situ inter duo substantiua diuersorū gñm ad idem spectantia
illud adiectiuū cū sequēti substātiuo aliqñ (q̄uis raro) cōuenire pōt: vt in sacra scri
Therēti⁹. ptura. Postq̄ƺ gustauit architriclinus aquā vinū factū. Therē. Nuncq̄ƺ eque ac mo
do paupertas mihi onus visum est.

Diuersi generis si inter duo fixa relatum
Substantis medium est si sint communia vtriuis
Jllud tunc fixo poterit quadrare relatum
Sin proprium est alterum huic semper coniūge relatū

❡ Qñ relatiuū est mediū inter duo substātiua diuersoꝝ gñm si appellatiua sunt: re
Cicero latiuū cū vtrouis substātiuo cōuenire pōt: vt apd ciceronē primo tusculanaꝝ q̄stio
num. Studio sapientie que philosophia dr. Sin alterū substātiuū est propriū relati
uū cū illo semper cōcordabit. Salustius. Est locus in carcere qd tullianū appellat
Salustius hoc preceptū tā Datti Ascensii q̄ƺ Seruii est.

Ad totum sensum precuntem quando relatum
Substantis referas vel mobile ponito neutro
Singlari nūero sit persona quoqƺ terna
Si ad varios sensus referas plurale erit illud

❡ Qñ relatiuū vel adiectiuū ad totā orationē precedentē refert in neutro gñe sin
Therēti. gulari nūero/ꝛ tertia psona ponetur: vt in illo Therētia. Ego quoqƺ vna pereo: qd
mihi chari⁹ est. Si ad duas vel plures orationes referatur erit pluralis nūeri. Ci
cero in epistolis. Vereor ne aut eripiatur a nobis causa regia aut deferatur quoꝝ
Cicero vtrūqƺ mim⁹ velim nō facile possum existimare. Exēpla de adiectiuo: vt Salustius
Salustius. in iugurthino. Nā vi quidē regere patriā quāq̄ƺ possis/ꝛ delicta corrigas tamē im
portunū est/furtum ꝯmittere aut furto cōsentire equo supplicio sum digna.

Ad totum sensum verbum si quando refertur
Vel vocem q̄uis que sumpta est materialis
Persone id terne singlaris erit numeriqƺ

Ad varios sensus vel voces materiales
Si quando referas verbum plurale erit illud

¶ Si verbũ referatur ad totã orationẽ precedentẽ vel ad orationẽ quãcunqȝ materialiter sumptã verbũ erit tertie persone ⁊ singularis nũeri. Salusti. Frustra autem niti ⁊ nihil aliud se fatigan[illegible] odiũ querere est extreme dementie. A est vocalis. Ego est pronomẽ. Quod si ad varias orationes referatur vel voces materiales referatur verbũ erit pluralis nũeri: vt bonã famã cuiqȝ detrahere aut detrahentẽ libẽter audire sunt eque damnabilia. Cicero. Quasi eni ipsos induxi loquẽtes ne inqt et inqȝ sepius interponeretur. Salustius Cicero

Ad totum sensum comitantem quando refertur
Demonstratiuum singlari id ponito neutro
Si ad varios sensus referas plurale erit illud

¶ Qñ pronomẽ demonstratiuũ ad totã orationẽ subsequentẽ refertur erit singularis nũeri ⁊ neutri g̃nis. Therẽ. Nã id arbitror apprime esse vtile vt ne qd nimis. Qñ ƀ ad varias orationes referatur erit pluralis nũeri. Theren. An hec dicet mihi. Inuitus feci/lex coegit. Ther[illegible] Idem.

Rectus vt esse potest verbo quandoqȝ relatum
Sic adiectiuo fixum esse potest aliquando

¶ Quẽadmodũ relatiuũ põt esse ntũs casus verbo sic põt aliqñ esse substantiuum adiectiuo. Cicero de amicitia. Nihil eni stabile est qđ infidũ est Cicero.

In genere ornate neutro quandoqȝ reponi
Substantiuato siue fixo mobile possit

¶ Adiectiuũ sine substantiuo positũ aliqñ nõ inuenuste in neutro genere substãtiuato locabitur. Theren. Equum postulat. Theren

Adiectiuum iunctũ cum sensu nois huius
Res/genere in neutro substãtiuato aliquando
Ornate ponas/hoc nomen res remouendo

¶ Adiectiuũ cũ significato hui⁹ nois res ɔiũctũ venuste iterdũ ĩ neutro g̃ne substãtiuato (hoc noie omisso) poni potest. Uirg. Non oia possumus omnes Uirgilius

Quum duo conueniunt fixa aut plura immediate
Que spectant ad idem casu ponentur eodem

¶ Quotiẽs duo aut plura substãtiua imediate ɔueniũt q̃ ad idẽ ptinẽt in eodẽ casu ponẽtur. Uirg. Formosum pastor corydõ ardebat alexim. Delicias dñi: ⁊ accidit appositio figura: q̃ est cõtinua ɔiũctio duoꝝ substãtiuoꝝ quoꝝ alterũ declarat alterũ. Uirg. Nate mee vires mea magna potẽtia solus. Uirgilius Uirgilius

Uult partitiuũ partitiueqȝ locatum
In genere adiungi tantũ fixo comitanti

¶ Oẽ nomẽ partitiuũ ⁊ ptitiue positũ cũ substãtiuo sequẽte in g̃ne tñ cõuenire ƀ; vt aliqs viroꝝ: partitiue positũ: vt distributiuũ. Uirg. Nulla tuarũ audita michi nec visa sororũ. Infinitiuũ: vt qcunqȝ deoꝝ. Interrogatiuũ: vt qs hoim. Cõparatiuum vt duoꝝ fratrũ maior est mal⁹. Suplatiuũ: vt maria naturũ pami ⁊ sic de ceteris. Uirgilius

Singlaris rectus collecti vult aliquando
Post se subiungi verbũ plurale venuste

Quod cū intellectō recti non voce coheret

¶ Ntūs casus singularis nois collectiui verbū plurale aliqn̄ post se ornate habere pōt. Uirg. Pars in frusta secāt. Illud v̄bū secāt nō cū voce (qd̄ est pars) sed cū intellecto (qd̄ est aliī) cōuenit. Et accidit synthesis figura q̄ est attributio ꝓprietatꝫ (hoc est v̄bi adiectiui vel relatiui) sub diuerso gn̄e aut nūero / vni vel plurib⁹ copulatꝫ qd̄ nō fit gratia vocis: sed sign̄ti. — Uirgilius

Nominis interdū collecti siue epyceni
Et vocis sumpte cuiusuis materialis
Intellecto non voci vult mobile iungi
Atqꝫ relatiuum tantum genere in numeroqꝫ

¶ Adiectiuū (itidē relatiuū) interdū in gn̄e ꝛ nūero cū itellectu ꝛ voce nois collectiui epyceni gn̄is cui⁹ vocꝫ materialit̄ sumpte pulchre ꝯuenit: vt in illo Uir. Pars hoim validi. Anser feta lepus grauida. Passiuū est qd̄ desinit i r: ꝛ ea d̄ꝑta redi. i actiuū. — Uirgilius

Bini vel plures recti quos copula nectit
Subiungi post se verbū plurale reposcunt

¶ Duo vel plures nti ꝯiūctione ꝯnexi verbū plurale flagitāt: vt Uirgili⁹ ꝛ Horati⁹ contēporanei erāt.

Copula que nectit duo plura ve fixa requirunt
Pluralis numeri sibi mobile siue relatum

¶ Duo vel plura substātiua ꝯiūctione ꝯnexa adiectiuū vl' relatiuū p̄lalis nūeri flagitāt: vt orestes ꝛ pylades q̄ amicissimi fuerūt memoria (int̄ celos) maxie sūt digni.

Cum (sexto adiūcto) vult ꝫ vice poni aliquando

¶ Hec prepō cū ablītō sibi adiūcto) loco ꝯiūctionis ꝛ aliqn̄ poni ̄: vt in illo Uirg. Remus cū fratre quirino mea dabant. — Uirgilius

Si iungi adiectum contingat siue relatum
(Copia que nectit) variis fixis animatis
Quorum aliud generis maris est: aliud muliebris
Uel neutrius: erit maris adiectumqꝫ relatum

¶ Qn̄ ꝯtigit adiectiuū vel relatiuū referri ad diuersa substātiua aiata ꝯiūctiōe copulata: quoꝝ aliud est mas. ge. aliō fei: vl' neutri⁹: tūc adiectiuū vl' rlm̄. erit mas. ge. Uir. Ascaniūqꝫ p̄remqꝫ meū: iuxtaqꝫ creusa. Alteꝝ i alteri⁹ mactatos sanguie cernā. Idē. Superest nc creusa ascaneulqꝫ puer q̄s oēs vndiqꝫ graii: circūerāt acies. Et accidit ꝯceptio figura: q̄ est adductio indigniorꝫ ad digni⁹: fit aūt gn̄e / nūero / ꝛ ꝑsona / qn̄ masculinū gen⁹ ꝯcipit feim ꝛ neutrū: ꝛ feim neutrū. Et qn̄ p̄lalis nūer⁹ ꝯcipit singularē. Siīr ꝑma ꝑsona cōcipit scḋam ꝛ tertiā: ꝛ scḋa tertiā. — Idem

Si iungi adiectum contingat siue relatum.
(Copula que nectit) variis fixis animatis.
Quorum feminei est aliud / neutraqꝫ aliudqꝫ
Femineo pones adiectum siue relatum

¶ Qn̄ cōtingit adiectiuū vel relatiuū referri ad diuersa substātiua aiata ꝯiūctiōe ꝯnexa: q̄rū aliud ē fei gn̄is / aliud neutri⁹: adiectiuū siue relatiuū erit fei gn̄is: vt ancilla / mancipiū / sunt morigere eedēqꝫ frugales.

Diuersis fixis si mobile siue relatum

Copula que nectit iũgatur non animatis
Cuiuſuis generis fuerint pleruṁqꝫ erit illud
Neutrius generis tunc mobile ſiue relatum.

¶ Qñ adiectiuũ vel relatiuũ iũgit diuerſis ſubſtãtiuis nõ aiatis ↄſtructiõe ↄnexis ca
tuſcũqꝫ ſunt gñis vel diuerſi vel eiuſdẽ adiectiuũ vł relatiuũ: vt plurimũ erit neutri
us gñis. Saluſti⁹. Diuitie dec⁹ gloria in oculis ſita ſunt. Therẽ. Spes opeſqꝫ in te Saluſti⁹
vno ſunt ſita. Uirg. Arcũ fregiſti ⁊ calamos q̃ tu donata vidiſti. Therẽti. Uirgilius

Ad rectos verbum diuerſos quando refertur
Quoꝝum alius pꝛime eſt perſone aliuſqꝫ ſecunde.
Uel terne verbum in perſona ponito pꝛima

¶ Quotiẽs vbũ ad diuerſos ñtõs refert: quoꝝ ali⁹ eſt p̃me pſone: ali⁹ ſcõe vł tertie
vbũ erit p̃me pſone: vt tu ⁊ ego legim⁹. Ego ⁊ tu ſcribimus.

Ad rectos verbũ diuerſos quando refertur.
Quoꝝum alius terne eſt perſone/aliuſqꝫ ſecunde
Illud tunc verbũ in perſona pone ſecunda

¶ Qñ vbũ ad diuerſos ñtõs refertur: quoꝝ ali⁹ eſt ſcõe perſone/ali⁹ tertie: verbũ
ponetur in ſcõa pſona: vt tu ⁊ ille ſcribitis.

Quando relatiuũ fixa ad diuerſa refertur
Quoꝝum aliud pꝛime eſt perſone: aliudqꝫ ſecunde
Uel terne/pꝛima in perſona pone relatum

¶ Qñ relatiuũ refertur ad diuerſa ſubſtãtiua antecedẽtia: quoꝝ aliud eſt pꝛime
pſone/aliud ſcõe vel tertie: relatiuũ erit p̃me pſone/vt ego ⁊ tu qui ab ĩpis crepun-
diis amauimus.

Quando relatiuũ fixa ad diuerſa refertur.
Quoꝝum aliud terne eſt perſone/aliudqꝫ ſecunde
Tute relatiuũ in perſona pone ſecunda

¶ Qñ relatiuũ refertur ad diuerſa ſubſtãtiua: quoꝝ aliud eſt ſcõe pſone aliud tertie
relatiuũ erit ſcõe pſone: vt tu ⁊ frater q̃ vterini eſtis mutuo amare debetis.

Ad rectos verbũ diuerſos quando refertur
Uel diuerſa ad fixa adiectum ſiue relatum.
Interdũ recto verbũ tu pꝛoximioꝝi
Et fixo iungas adiectum ſiue relatum

¶ Qñ verbũ refertur ad diuerſos ñtõs vel adiectiuũ/aut relatiuũ ad diuerſa ſub-
ſtãtiua: verbũ qñqꝫ pꝛoximioꝝi ñtõ: ſiue adiectiuũ aut relatiuũ pꝛoximioꝝi ſubſtãtiuo
quadrabit: vt hic illius arma. hic curru⁹ fuit. Ebrei ſunt et ego. Cõtriſtat⁹ eſt rex ⁊
oĩs hieroſolima cũ eo. Aut ego aut tu q̃ potiores id efficies: ⁊ accidit zeugma q̃ eſt
reductio vni⁹ verbi adiectiui vel relatiui ad diuerſa ſubſtãtiua.

Sepe relatiuo cõnectitur antea cedens
In caſu oꝛnate verbo adiectoqꝫ relictis
Atqꝫ relatiuis vult poſtponi antea cedens

Orator quod preponit quandoq; poeta
In constructura vel idem repete antea cedens
In ve suum casum soluas vallēsis vt inquit.

¶ Antecedēs sepenūero cū suo relatiuo in casu ornatissime ꝯiūgitur relictꝫ ꝟbo et
Valla. adiectiuo ⁊ oratores (autore valla) relatiuo postponūt antecedēs. Cicero ꝓ ligario
Cicero sed hoc nō ꝯcedo: vt quib⁹ reb⁹ gloriemini in vobis easdē reꝑhendatꝫ: poete tū añs
Virgilius interdū ꝑponūt. Virg. Vrbē quā statuo vestra est. Et in ꝯstructiōe (vt idē valla inq̄t) Vel idē nomē repetem⁹ vel in debitū casum resoluem⁹: vt in illo exēplo. Vrbem quā statuo vestra est: sic ꝯstruendū est. s. vrbs quā vrbē statuo est vestra. Vel sic. Vrbē. i. vrbs quā statuo est vestra. Et sic in oīb⁹ aliis casib⁹ est: ſm quosdā accidit antithesis: que est casus pro casu positio.

Cum quis qui quotiens (vel natis) immediate
Fixum coniunctum est: casu illi iungito fixum.

¶ Quotiēs substātiuū imediate est ꝯiūctū cū hoc noīe q̄s q̄/ vł cū suis ꝯpositꝫ siue relatiuū siue interrogatiuū/ siue īfinitū sit: substātiuū ponetur i eodē casu cū hoc noīe
Therēti. q̄s q̄: vel suis cōpositꝫ. Therē. Q̄d remediū ei⁹ in ventā iracūdie. Idē. Quā causam
Idem reperient demiror.

Toti diuisio in partes iungas vbi verbum
Cum toto partes casu ponentur eodem
Partibus at verbū iungēs/ totum genito des:

¶ Q̄ñ ꝟbū iūgitur ad aliq̄d totū i partes postea diuisum/ partes cū suo toto in eodē casu ponētur: vt puelle legūt flores/ ista violas illa rosas. Q̄ si ꝟbū cū partibus iūgatur totū ponetur in gtō: vt puellarū: ista violas/ illa rosas legit. Et accidit figura ꝓlepsis q̄ est attributio ꝓprietatis toti diuiso in partes suas.

Excludetur ꝙ coniunctio sepe venuste
In quartū vocē mutando que esse videtur
Recti/ infinitumq; modū verbum sibi iunctū
Temporis eiusdē quod si illa expressa fuisset

¶ hec ꝯiūctio ꝙ apud latinos autores sepe venuste excluditur mutādo dictionē q̄ videt̄ esse in recti casus in actm̄/ ⁊ ꝟbū sibi ꝯiūctū in īfinitū modū eiusdē tpis cui⁹ fuisset/ si illa ꝯiūctio ꝙ exprimeretur vt̄ qu ū barbari dicūt gaudeo ꝙ tu vales. Latini dicunt gaudeo te valere/ gaudeo ꝙ tu aduenerìs. Latini dicūt: te aduenisse gau
Cicero. deo. Cicero in epistolis. Vitā mihi acerbā esse puta. Therē. Meū gnatū rumor est
Therentius. amare.

Exprimit interdum quod purus sermo latinus
Quando quia signat: vel propterea preit illud
Vel capiti iunctū sententie epistolii ve

Cicero ¶ hec ꝯiūctio ꝙ interdū apud latinissimos expressam inuenies: vel q̄ñ sumitur ꝓ
Valla. q2 vel ꝓpterea illi preponitur vel q̄ñ ponitur in principio epistolii vel sententie. Ci
Therentius. cero ad brutū. Augebat etiā molestiā/ ꝙ magna sapientiū: ciuiumq; bonorū penuria iā in ciuitate esset id est q2 magna. ⁊c. Nemini enī dul[illegible] est (vt inq̄t valla) ꝙ per
Cicero q2 resolui. Therē. Propterea ꝙ seruiebas mihi liberalr̄. Cice. ꝙ abs te scribis: quid de exitu belli sentiā: magis ꝯsiliū petere possum q̄ʒ aliis dare.

De constructione nominum.

Possessum rogitat possessoris genitiuum
Eius siue loco possessiuũ sibi poscit
In de loco geniti poscit quandoqꝫ datiuum
¶ Nomẽ signs possessionẽ regit gtĩm sui possessoris vel eiꝰ possessiuũ in eodẽ casu/ gñe/ ⁊ nũero sibi coherẽs: vel loco gti interdũ dtĩm: vt hic est fundus patris/ vl p̃ris/ vel paternus.
Possessi interdũ possessoꝛ vult genitiuum
In de loco geniti poscit quandoqꝫ datiuum
¶ Nomẽ signs possessorẽ regit interdũ gtĩm rei possesse: ⁊ qñqꝫ loco gti regit dtĩm: vt sum dñs huiꝰ fundi vel huic fundo.
Nomen significans effinem siue preesse.
Ad que aliquid dictum: necnon consanguinitatem
Exposcit post se casum iungi genitiuum
In de loco geniti poscit quandoqꝫ datiuum.
¶ Nomẽ signs affinitatẽ/ ꝯsanguinitatẽ/ preeminẽtiã: vel nomẽ ad aliq̃d dictũ regit post se gtĩm: vel loco gti regit aliqñ dtĩm: vt chremes socer pamphili: vel pãphilo: idẽ pater gliceri vel glicerio. Hanibal dux/ exercitꝰ carthaginẽsis: vel exercitui carthaginẽsi/ p̃ceptoꝛ huiꝰ discipuli vel huic discipulo. Seruus dñi vel dño.

Nomen significans excellere vult genitiuum
Pondus materie mense mensura reiqꝫ
¶ Nomẽ signs excellentiã regit solũ gtĩm: vt rex regũ/ dñs dñantiũ/ virgo virginũ. Siĩr põdꝰ regit gtĩm materie: vt libra croci/ selibra piperis/ talentũ auri. Itẽ mẽsura regit gtĩm rei mẽsurate: vt modiꝰ tritici/ cõgiꝰ vini/ virga panni.
Exposcunt genitum verbalia nomina cuncta
Cum deriuatis que substantiua locantur
¶ Nõia v̈balia ⁊ eoꝝ deducta q̃ substãtiue ponũtur gtĩm regũt: vt cultor virtutis philosophiꝰ/ nutrix sanitatꝫ tẽperãtia/ leuamẽ doloꝝ cõsolatio/ ornamentũ capitꝫ capilli/ expectatio miseroꝝ felicitas: cũ multis aliis.
In genitũ mutãt quartum verbi/ genitum quem
In verbi quartum soluas verbalia quedam
Finita in toꝛ/ soꝛ/ trix/ pro iis que sequentia sumpta
Ans/ ens tus sus xus gus ius uus idus rus oꝛ & cus
Pos ceps ax ex ux quũ actiue signat: et osus
¶ Quedã nõia verbalia mutãt actĩm sui verbi in genitiuum: qui gtĩus in actĩm sui verbi resolui potest: vt est amatoꝛ vini. i. amat vinũ. Et he sunt terminatiões verbalium: que sic ꝯstruũtur. Toꝛ: vt amatoꝛ vini. Soꝛ vt defensoꝛ nobis. Trix: vt expultrix vitioꝝ. Ans: vt spirans minaꝝ. Ens: vt appetens alieni/ prudẽs ⁊ impudẽs facti. Tus: vt expertus ⁊ inexpertꝰ rerũ. Sus: vt ꝓfusus sui. Xus: vt ꝯplexꝰ huiꝰ.

rei. Sus/vt prodigus nūmorū/indig⁹ auxilii. Jus/vt prescius/vel inscius futuroꝝ. Uus/vt nutritiuus morbi/incertu⁹ mali. Jdus/vt cupid⁹ pecunie. Rus/vt ignarus vie. Or/vt memor beneficii. Cus: vt parc⁹ suarū rerū. Pos/vt ipos incepti/cōpos animi. Ceps/vt particeps laborū/preceps libidinis. Ax/vt capax doli/rapax aliene. Ex/vt iudex rerū capitaliū. Ux: vt dux facti. Osus qn̄ actiue sigt̄: vt ambitiosus dignitatis/studiosus poetices.

Jsta petunt genitum solis expers liberalis.
Fertilis atqꝫ rudis sterilis reus instar et expes

Valla. ¶ Jsta nōīa solers/expers/liberalis/fertilis/rudis/sterilis/reus/expes/ꝛ instar indeclinabile: qḋ autore valla ad quātitatē sigt regūt gtīm: vt solers rerū/expers sceleris/liberalis pecunie/fertilis frugū/rudis grecarū litterarū/sterilis herbaꝝ/reus furti/expes salutis/instar mōtis.

Effectum cause genitū vult efficientis
Formalis vel finalis vel materialis
Econtra effecti cause poscunt genitiuum

¶ Effectū postulat gtīm cause tā efficiēt̄/formalis/materialis qꝫ finalis. Et ecōuerso. Cause predicte effecti gtīm postulāt. Cause efficientꝭ: vt laus victorie: ꝛ victoria laudis. Formalis: vt mons mire magnitudinis ꝛ mira magnitudo mōtꝭ. Materialis: vt agger lapidū: ꝛ lapides aggeris. Finalis: vt spes premii/ꝛ pmiū spei: libido amoris/ꝛ amor libidinis: op⁹ vtilitatis/ꝛ vtilitas operis.

Effectum efficientis vult quandoqꝫ animatis
Vel possessiuū vel pro arbitrio genitiuum
Materie genitum raro poscit sibi forma.
Sed possessiuū aut sextum cum prepositiua
Ad que aliquid factū vice deposcit genitiui
Jllius ob quod fit possessiuum sibi iungi

¶ Effectū (qn̄qꝫ hoc est in reb⁹ aīatis) postulat indifferēter gtīm vl' possessiuū efficientis: vt poesis virgilii vel virgiliana. Jtidē forma materie raro gtīm sed vel possessiuū vel ablt̄m cū prepōne poscit: vt anulus aure⁹ vel ex auro. Gtīr ad aliqḋ factum (hoc est qḋ ad vsum alicui⁹ rei fit) loco gti possessiuū sibi iūgi poscit: vt dom⁹ carbonaria: q̄ carbonib⁹ reponēdis fit/dom⁹ ceruisiaria/ceruisiatoria/penaria/lignaria/ cerotū iutoriū/cornu atramētariū/theca pēnaria.

Contenti in se vult genitum vas quodqꝫ liquoris
Quo si sit vacuum/capiendo illi tamen aptum
Vult possessiuum sibi iungi non genitiuum

¶ Nōīa vasorū volūt post se gtīm liqꝛꝭ in se ꝯtinēti: vt cuppa vini/amphora ceruisie/cad⁹ olei. Sꝫ si hmōi vasa vacua sint: ad liqꝛes tn̄ recipiēdos apta: nō gtīm: sꝫ possessiuū ill⁹ liquorꝭ flagitāt: vt cuppa vinaria/amphora ceruisiaria/cad⁹ olear⁹.

Post possessorem signās laudē dedecus ve
Grāmaticus genito possessum ꝫ mobile iungit
Pulchrius orator sexto coniungit vtrumqꝫ
Historicus sexto dat possessum atqꝫ poeta.
Et possessori coniugit mobile casu

Possessum et genito ponit quandoqꝫ poeta.
Et possessori nonnunq̄ mobile iungit

¶ Possessor regit gtm̄ sui possessi signt̄ laudē vel dedec⁹: vt vir magni ingenii quē loquēdi modū quatuor modis efferūt autores. Primus est grāmatic⁹: cū substātiuū laudē aut dedec⁹ signs cū suo adiectiuo in gtō casu ponitur / vt puer prestātis forme. Scōs oratorius: qn̄ substantiuū huiusmodi cū suo adiectiuo in ablt̄o ponit vt puer prestāti forma: ꝛ hic mod⁹ vsitatior est ceteris ꝛ venustior. Tertius est historic⁹ qn̄ substantiuū hmōi in ablatiuo ponitur: ꝛ adiectiuū cū possessore cōuenit / vt puer prestans forma. Quart⁹ est poetic⁹ ꝛ licētiosus: qn̄ huiusmodi substātiuū ponitur in gtō: ꝛ adiectiuū cū possessore cōnectitur: vt puer prestās forme. Virgi. Vritur infelix animi. Idē. O prestās animi iuuenis. Virgilius

Possessum partem signans quandoqꝫ poeta
In quarto ponit connectens mobile toti
Sit metri id causa refugit quod sermo solutus

¶ Qn̄ possessum laudē vel dedec⁹ signs signt̄ etiā partē alicui⁹ totius. poeta interdū (lꝫ licentiose) ponit partē metri causa in actō: adiectiuū toti ꝯnectēs. Virg. Nimpha nuda genu: sinus collecta fluentis. Illū tn̄ loquēdi modū in soluta oratione refugit orator ꝛ accidit. Sinecdoche figura est que est attributio partꝭ ad aliqḋ totū sub ꝓprietate ṽbi vel adiectiui. Vel sinecdoche est qn̄ ꝓprietas partis: hoc est verbū vel adiectiuū cū toto ꝯuenit: ꝛ pars in actō ponitur: vt sum alb⁹ faciē / doleo caput. Et est alia sinecdoche indirecta: tn̄ qn̄ pars nō est de essentia toti⁹: vt apꝰ virgiliū. Profusus sanie victas. Virgilius Virgilius

Quum preci nomen coniūctū est immediate
Fixo: tunc petit id fixum precii genitiuum

¶ Qn̄ nomē rei preciū signs immediate cū alio substātiuo ꝯiūgitur illud substātiuum regit gtm̄ illi⁹ precii: vt panis triū denariorū.

Artificem signans operis raro genitiuum
Sed possessiuum vult / ars sic artificisqꝫ

¶ Nomē signs artificē expetit possessiuū operis: ꝛ rarissime gtm̄: vt sutor vestiarius / sartor calceari⁹ / textor stragularius / faber lignarius / fusor erari⁹. Silr̄ hoc nomen ars poscit possessiuū artificis ꝙ nō gtm̄: vt ars textoria / fullonaria / tinctoria.

Cum substantiuo quotiens venit immediate
Temporis aut spacii nomen pone id genitiuo.
Vel possessiuo possessiuū sibi si sit
Pro possessiuis sed diminuentia ponas.
Maxime in iis que annis subsistūt parua tenellis.
Istis noibus semper genus id reliquisqꝫ
Non possessiuū sed iunge dies genitiuum

¶ Quotiēs cū noīe substātiuo immediate ꝯuenit nomē signs tēp⁹ aut spaciū tunc illud substantiuū vult indifferenē gtm̄ tp̄is aut spacii: vel ei⁹ possessiuū (mō possessiuum habeat) vt iter vni⁹ diei vel diurnū / iter vni⁹ mēsis / duorū vel triū mensium / vel iter menstruū / bimestre / trimestre. Latitudo vni⁹ pedis / duoꝝ pedū / pedalis vel bipedalis. Crassitudo vnius digiti / vel vnius pollicꝭ: digitalis / vel pollicaris. Sed in iis que tenellis parua adhuc subsistūt annis (autore Laurētio Valla) possessiuorū loco diminutiuis vtimur: vt puer vni⁹ anni / duorum / triū / quatuor an- Valla.

norum: vel puer anniculus/bimulus/trimulus/quadrimul⁹/vni⁹ anni/vel anniculus pullus/porc⁹ vni⁹ anni vel anniculus/puella vni⁹ anni vel annicula. In huiusmodi tñ notandum q̄ teneris annis adhuc parua sunt (⁊ id genus aliis) gtīm hat⁹ nois dies ⁊ nō possessiuū vsurpant⁹: vt puer vni⁹ diei/duorū dierū: nō aūt dium⁹ biduanus.

Qñ loci nomen sequitur fixum immediate
In possessiuum id mutatū iungito fixo
Fixum possessor ni sit/raro in genitiuo
Ponitur et sexto nunq̄ cū prepositiuo.

¶ Qñ immediate post nomē substātiuū sequitur nomē loci: pulchre illud nomē loci in possessiuū mutatū cū substātiuo pcedēte conectetur: vt cōsul roman⁹/vinū cretici/legati hyspani. Elephāti arabici/fraga montana/ mala punica. Et rarissime post hmōi nomē vsurpat gtūs nisi qñ substātiuū est possessor illi⁹ loci: vt Rex anglie/archidux burgūdie. In quibusdā tñ appellatiuis indifferēter vsurpatur gtūs vel possessiuū: vt prefect⁹ vrbis vel vrbanus / ɔsuetudo forēsis vel fori/mos patri⁹ vel mos patrie. Et nūq̄ ablt̄us: vt virgili⁹ mātuan⁹ nō de mātua. Thomas aquinas nō de aquino. Scolasticus patauinus nō de patauia.

Partem quod signat nomen post se genitiuum.
Totius petit/aut possessiuum sibi iungi.
Sed partis poscit pars duntaxat gtīm.

¶ Nomē signs partē vult gtīm tot⁹: vel ei⁹ possessiuū indifferēter: vt caput hois vl humanū/cornu bouis vel bouinū. Pars tñ sue partis gtīm tm̄ regit ⁊ nō possessiuū/ vt frons capitis nō capitalis/plāta pedis nō pedalis/digitus man⁹ nō manualis.

In possessiuis intelligitur genitiuus
Primati/referas cui adiectū siue relatū
Et cui nonnunq̄ fixum structum appositiue

¶ In oi possessiuo intelligitur gtūs casus sui primitiui cui referre lz adiectiuū relatiuū: ⁊ aliqñ cōnectitur substātiuū per appositionē: vt apud Ouidiū. Tu mea de
Ouidius functi da molliter ossa cubare. Idē. Nō mea scripta leges q̄ sum sub mor⁹ ad hystriū
Idem Et regū. iii. Tulit filiū meū de latere meo ancille tue dormientis.

Uult partitiuū partitiueq̄ locatū
Omne sibi nomē genitū/quartū de preunte.
Inter/vel sextum cū prepositis ex sibi iuncto.

¶ Oē nomē partitiuū ⁊ partitiue positū: vt distributiuū interrogatiuū/infinitum ɔparatiuū ⁊ suplatiuū: ⁊ oē nomē nūerale tā cardinale q̄ ordinale regūt gtīm casū vel actīm cū inter ⁊ ablt̄m cū ex. Exēpla partitiue: vt aliquis canū/inter canes vel ex canib⁹. Distributiui: vt quilibet istorū/inter istos/vel ex istis. Interrogatiui: vt quis illorū/inter illos/vel ex illis. Infiniti: vt quicunq̄ vestrū/inter vos vel ex vobis. Cōparatiui: vt fortior manuū/inter man⁹/vel ex manib⁹ est dextra. Suplatiui: vt fortissim⁹ grecorū/inter grecos vel ex grecis fuit achilles. Nūeralis cardinalis: vt vn⁹ militū/inter milites/vl ex militib⁹. Ordinalis: vt prim⁹ oim/inter oēs/vl ex oib⁹.

Dissimilis similis qñ ad mores referuntur
Exposcunt genitū/qñ ad formā quoq̄ ternū.

Therentius. ¶ Similis ⁊ dissimilis qñ referūtur ad mores regūt gtīm: qñ aūt ad formā datiuū
Virgilius (autore dyomede) Therētius. Dñi similis es. Uirgili⁹. Similis sic matribus hedos

Certus cum dubius sic sollicitusq; securus
Efflagitant genitum aut sextum cū prepositiuo
¶ Hec noīa cert⁹/dubius/sollicitus ⁊ secur⁹ regūt gtīm vel abl'm cū prepōne: vt sū
certus huius rei vel de hac re.
Diuitias signans vel egestatē genitiuum
Poscit vel sextum (quod rarius est) sibi iungi.
¶ Nomē signās copiā vel egestatē regit gtīm vel iterdū abl'm (qđ rari⁹ accidit) Co
piā: vt apud virgiliū. Quā diues pecoris niuei q̄ lactis habūdans. Egestatem: vt Virgilius
apud eundē. Opis haud indiga nostre. De ablto apud horatiū. Diues agris Horatius
Cum recto aut quarto coniunctū est mobile fixo
Quod partitiue sine fixo est mobile sumptum.
Pulchrius id ponas singlari in neutro aliquando
Substantiuato ac eius fixum genitiuo
Eiusdem nūeri semper cuius fuit ante
In constructura fixum adiectumq; soluta
In casu genere et nūero ponentur eodem
¶ Cū adiectiuū qđ partitiue poni pōt cū substātiuo in nt̄ō aut actō casu est coniū
ctū illō adiectiuū venuste in neutro gñe singulari substātiuato aliqñ poni potest ⁊
substātiuū in gtō casu eiusdē nūeri cuius fuit prius. Therēti⁹ Si sensero te aliquid Therētius
fallatie conari. Idem. Quid negocii istic est tibi. Idē. Q̄buis oneris impone. Idem. Idem
Da mihi hoc negocii. Idē. Minimū spei est. Plurimū laborū suscepi. Et in ↄstructio=
ne adiectiuū ⁊ substantiuū resoluūtur in eodē casu genere ⁊ nūero: vt plurimū la=
borū suscepi. i. plurimos labores. Ideo dixi aliqñ: qr quedā adiectiua q̄ partitiue
poni possunt nō sic ↄstruūtur qualia sunt oīa noīa distributiua p̄ter null⁹ pro quo nā
⁊ nihil ponūtur. Etiā ↄpatiua et superlatiua: preter plus/mīn⁹/⁊ plurimū. Etiam
nūeralia tam cardinalia q̄ ordinalia.
Substantiuato tu nunq̄ ponito neutro
Sufficiens magnū paruū maius quoq; nullum
Sed pro iis sat multū plus atq; parū nihil ⁊ nil
In constructura tu hec in anteriora resolues.
¶ Hec adiectiua. Sufficiēs magnū/paruū/mai⁹/⁊ nullum: nunq̄ ponūtur in neu=
tro genere substātiuato: sed loco illoȝ: ista satis vel sat/multū/pl⁹/parū/nihil ⁊ nil
⁊ in ↄstructione ista in illa superiora resoluūtur. Virg. Nec sat rationis in armis. i. Virgilius
sufficiēs ratio. Therē. Satis pīcli cepi adire. i. sufficiens periculū. Multū ponderis. i. Therentius
magnū pond⁹. Plus doloris. i. maiorē dolorē. Parū spei habeo. i paruā spē. Nihil
vel nil rei tecū habeo. i. nullam rem.

¶ De constructione datiui.

Mobile quodq; bonū signans afferre malum ve
Cuius vult ternū aut vicinū conueniens ve
Aut inconueniens quedam ⁊ verbalia passiuum.

Que signant in ilis sic dus finita vel osus.
Et finita uius vel ab obuio vel vim ducta

¶ Datiuū casum regūt adiectiua: que bonū vel malū alicui afferre signāt: vt seruꝰ vtilis/gratus/fidelis/morigerus/ac acceptꝰ dn̄o. ¶ Crapula cuticulis/pestifera/inimica/perniciosa/letalis/iniqua/aduersa sanitati. Dtm̄ siliter regūt signātia vicinitatē: vt ager vicinꝰ/finitimꝰ/ꝯfinis/ꝯterminꝰ/ꝯiūctus/ꝯtiguus/proximus/ ꝓpinquus vrbi. Itidē signātia ꝯuenientiā vel incōuenientiā: vt lapis quadratus/aptꝰ/ꝯgruus idoneus/cōcors/equus/conformis/cōsentaneus huic loco. Uita dissentanea / discors/dissona/cōtraria verbis. Silr ꝯstruūtur quedā verbalia q̄ passionē signāt finita in ilis/in dus/vel in osus: vt pulchritudo amabilis oībꝰ. Tyrānis rigidꝰ subditis. Aliena virtꝰ formidolosa regibꝰ. Silr ꝯstruūtur deducta ab hoc noīe vis: vt ab hoc v̄bo obuio: que in uius efferuntur. Uirg. Regna inuia viuis locꝰ nemini peruius Uirg. Cui mater media sese tulit obuia silua.

Uirgilius

Utile quod signat/ vel delectabile honestum
Jis vel contrarium commutes mobile pulchre
In substantiuū casus quandoqꝫ datiui
Quod substantiuū ediuerso in mobile soluas.

¶ Nomē adiectiuū signās vtile vel damnū/delectabile vel ingratū/honestū vel turpe/qn̄qꝫ in substantiuū dtī casus ꝯmutari pōt. vtile: vt hoc est vtile vel ꝯmodū mihi: qd̄ pulchriꝰ dr̄ hoc est mihi vtilitati/ꝯmodo/vel lucro. dānū: vt hoc est mihi dānosum/nociuū/piculosum. pulchrius: hoc est mihi dāno/nocumēto vel detrimento piculo. Delectabile: vt hic sermo est mihi delectabilis: dulcis/iucūdꝰ/letꝰ. pulchriꝰ. hic sermo est mihi delectamēto/dulcori/iucūditati/leticie. Ingratū: vt hec verba sūt mihi ingrata/acerba/molesta. pulchriꝰ: hec v̄ba sūt mihi ingratitudini/acerbitati/molestie. honestū: vt duco hoc mihi honestū/decorū/amplū/ornatū. pulchrius duco hoc mihi honestati/decori/amplitudini/ornamēto. Turpe: vt tu hoc putas tibi turpe/vituperabile/ignominiosum. Pulchrius. Tu hoc putas tibi turpitudini/vitupio/ignominie.

Est possessiui pronominis in vice sumptus
Primati ternus casus quandoqꝫ venuste

¶ Loco ꝓnoīs possessiui nō inuenuste interdū vsurpatur dtūs sui pⁱmitiui: vt hic aduocatꝰ meꝰ vel mihi/diminua caput tuū vel tibi.

¶ De c[illegible]nstructione accusatiui

Nomina nulla regunt post se quartum propria vi.
Quatuor hisce modis tamen assistant sibi quartum
Ex vi prepositi mediantis prepositi ve
Cū in se vim retinent posita aut p participāte
Siue figurate refugit quod sermo solutus.

¶ Actm̄ casum nulla noīa propria natura regūt. Quatuor tn̄ modis actm̄ sibi assistere pn̄t. pⁱmo ex vi ꝓpōnis mediātis: hoc est quotiēs dictio adiectiuū sequēs signat illud ad qd̄ aliqd̄ fit: vt miles aptꝰ pugne vel ad pugnā. Scd̄o qn̄ adiectiua naturā ꝓpositionis (vn̄ nascūtur) in se retinēt: vt proximꝰ hosti vel hostē. Tertio qn̄ p participijs futuri [illegible] bella. Ludicēs bella/ignarꝰ causas/plenus futura. [illegible] Nā cōgitō cōstructa nō p participijs sed p verbalibꝰ [illegible] hoc est p sinecdochen qn̄ pars in actō ponit̄ adiectiuū partis cū toto ꝯueniūt: vt pallidꝰ faciē. Sed hūc loquēdi modū soli poete licēter vsurpant/oratores vero fugiunt.

¶ De constructione ablatiui.

Plenum vel vacuum: sic ornatum aut spoliatum
Nomina que signant sextum poscunt sibi iungi
Sepius at genitum plenus petit atq̃ refertus.
Nomen sed sextū cum preposito simul absq̃
Participans/sicuti vacuus quod vult genitiuum.

¶ Ablatiuū casum regūt nōīa q̄ signāt plenitudinē vel vacuitatē (autore Valla) et nō gtīm. plenitudinē: vt Creber procellis affric⁹/vela turgida vēto. Equ⁹ fer⁹ armis vacuitatē: vt infecūd⁹ ple[...]m munis crimine. Silr̄ cōstruūtur nōīa signātia ornatiōnē vel priuationē: vt amplus honorib⁹/clarus sanguine/orb⁹ liberis/nud⁹ vestib⁹ viduus vrore captus oculis. Sed hoc nomē plen⁹ (vt Valla sentit) Cicerone fretus gtīm frequētius q̄ ablatiuū regit sicut refertus q̄d est nomē: q̄d tn̄ est participiū (eodē autore) ablatiuū cū vel sine prepōne regit. Sicut hoc nomē vacuus qd̄ aliq̄n cū gtō cōstruitur: vt apud Salustiū. Ager aridus ⁊ frugū vacuus. — Valla. Idem

Sextum poscit opus non flexum quando necesse
Signat/semper ⁊ est habeo nunq̄ sibi iungi
Vult et tum pones rem terno semper egentem
Ac opus in recto in infinitus modus obstet
Infinitiuumq̃ modum vult post se aliquando
Pro illo aut preteriti sextum vult participantis

¶ Hoc nomē op⁹ indeclīa. signās idē q̄d necesse regit post se ablatiuū casum: ⁊ nūq̄ cū hoc v̄bo habeo (autore Diomede) cōiūgitur: sz ei⁹ loco cū hoc v̄bo sum/es/fuit tunc res egēs ponetur in dtō: ⁊ hoc nomē op⁹ in ntō nī impediatur p̄ infinitiuū modū: vt mihi est op⁹ pecunia nō aūt habeo op⁹ pecunia. Et īterdū hoc nomē op⁹ petit post se infinitiuū modū: aut loco ei⁹ poscit ablatiuū participii preteriti tēporis vt est opus cōsulere vel cōsulto. Therē. Quid min⁹ op⁹ fuit q̄ hoc vic⁹ tāgere. Salusti⁹. Nam ⁊ priusq̄ incipias consulto opus est. — Dyomedes. Therenti⁹. Salusti⁹.

Dignus et indignus sextum flagitant genitum ve
Sepius at sextum/vel nominis in vice poscunt
Infinitiuum quandoq̃ modū sibi iungi

¶ Dign⁹ ⁊ indignus regūt gtīm vel ablatiuū: sed vsitati⁹ ablatiuū: vt sum dignus laudis vel laude. Et nōnunq̄ in vice nōīs infinitiuū modū sibi assistunt: vt sum dign⁹ amare vel amari.

Sextum vel rectum cum quam vult comparatiuus.
Ultra sextum alium regit excessumq̃ notantis.

¶ Cōparatiu⁹ grad⁹ regit ablatiuū vel ntm̄ cū hac cōiūctione q̄: vt hector fuit fortior Achille vel q̄ achilles. Et vltra illū ablatiuū regit aliū ablatiuū dictiōis signātis excessū vt sum altior te capite.

Quos rogitat positus casus vult comparatiuus
Atq̃ superlatiuus gradus ex vi significati

¶ Cōparatiu⁹ ⁊ suplatiu⁹ natura significati regūt eōs casus q̄s eorū positiu⁹ regit: vt sum preceptori charior condiscipulus ceteris.

Macte petit solum sextum sine prepositiuo

¶ Hoc nomē macte signans magis aucte tam in vocatiuo singulari q̄ in plurali dū taxat declinatū regit abltm̄ sine prepositiōe. Virg. Macte noue v̄tute puer sic itur ad astra. Quint⁹ Curti⁹ libro quarto. Vos q̄dē macte v̄tute estote (inq̄t) q̄ posuistis intellexistis: quāto sati⁹ est fastidere regnū q̄ accipere.

Seiunctum signans deposcit mobile post se
Casum ablatiuum cum preposito preeunte.

¶ Adiectiua signātia strictionē vl' sepatione regūt post se abltm̄ casū cū p̄pone: vt liber a curia. Trāquill⁹ a turba / secur⁹ ab hostib⁹. Ociosus vel vacu⁹ ab oī molestia lōginquus a mari / peregrin⁹ vel exul a patria. Therē. O geta q̄d ego a vobis alienus sum. Idē. Tu ociosus ab aīo ille cura absumitur. cū multis id genus aliis

Theren⁹. Idem.

¶ De constructione verborum

Connectit similes casus sum: multaq̄ verba
Passiua: ⁊ motum que signāt siue quietem
Addas que includunt in se motum latitantem
Exto forem iungas sic persistentia verba
Dictio quādo sequens precensq̄ ad idem referuntur.

¶ Casus siles cōnectit hoc v̄bū sum es fui. ⁊ multa v̄ba passiua: vt eligor / declaror / fio / vocor. Et v̄ba signātia motū aut q̄etē: vt eo / curro / sto / sedeo: ⁊ motū latēte in se includētia: vt viuo / morior / nascor / euado. Et ista sūt exto: ⁊ forē ⁊ signātia perseuerantiā: vt ꝑseuero / persto / ꝑsisto / maneo. Et hoc sūmatī tū est intelligēdū q̄n dictio precedens ⁊ dictio sequens ad idē referuntur.

¶ Regentia genitiuum.

Sum post se genitiuum casum vocis comitantis
Que possessorē signat iungi rogitabit
Si laudem aut dedecus signet genitū sibi poscit
Vel sextum / qui crebrior est magis atq̄ venustus
Historicus sexto dat possessum atq̄ poeta
Et possessori nōnunq̄ mobile iungit
Possessum ⁊ genito ponit quandoq̄ poeta
Et possessori nonnunq̄ mobile iungit

¶ Hoc verbū sum / es / fui regit gtm̄ casum dictionis signātis possessorē: vt dñi ē terra. Et si laudē aut dedec⁹ significet regit gtm̄ vel abltm̄ indifferēter: sed frequēti⁹ et venusti⁹ abltm̄. Therē. Nulli⁹ cōsilii sum. Salusti⁹. Lucius Catilina nobili genere fuit. historiographi et poete dictionē laudē aut dedec⁹ signātē in ablt̄o aliq̄n ponunt ⁊ adiectiuū laudis aut dedec⁹ cū possessore adiūgūt: vt ille est clar⁹ ingenio. ⁊ aliq̄n poeta ponit rē possessam in gt̄o ⁊ adiectiuū cū possessore cōnectit: vt ille est prestās animi. Theren. Ut falsus animi es.

Theren. Salustius.

Quarto vel genito strictum dicit misereri
Seruius / at genito aut terno sentit diomedes

Sed soli genito pro usu maiore satint.
Autores iungunt (sitint) satago miseret

¶ Misereor/eris (ut asserit Dyomedes) regit gtm vel dtm. [illegible] Seruius regit gtm vel actm [illegible] gtō solo construitur: sicut satago. Uirgilius. [illegible] miserere [illegible] Therentius. [illegible] satagit [illegible] — Uirgilius, Therentius

Obliuiscor eget sic indiget ac reminiscor
Exposcunt genitum quartum aut sextum sibi iungi.
Rarius assistunt egeo indigeo sibi quartum

¶ Obliuiscor/reminiscor/egeo et indigeo regūt gtm actm vel ablm. Egeo [illegible] indigeo [illegible] actm regūt. Dyomedes. [illegible] Therentius. [illegible] sum oblit⁹ mei. Uirg. Pomaqȝ degenerat succos oblita priores. Cicero. [illegible] inimicitiis suscipiēdis [illegible] Salustius. [illegible] um attricarū. Multa egeo. Uirg. Nec tali auxilio nec defensoribus istis [illegible] eget. — Cū gtō actō vel ablō sine prepōne. Dyomedes, Therentius, Uirgilius, Cicero, Salustius, Gellius

Deposcūt genitū aut quartū: meminj atqȝ recordor
Sed memoro signans memini poscit genitiuum
Quartum vel sextum de preposito preeunte

¶ Memini et recordor regūt gtm vel actm. Theren. Facia vt huius rei memineris. Uirg. Nūeri [illegible] si verba tenerē. Idē. [illegible] recordor. [illegible] meminit: qn̄ signat idē qd̄ memoro vel mentionē facio regit gtm actm vel ablm cū prepōne. Quintilian⁹. Neqȝ [illegible] meminit [illegible] quib⁹ multi meminerut. Cicero de amicitia. [illegible] psona visa est idonea [illegible] de amicitia [illegible] disseret [illegible] disputata est [illegible] meminimus [illegible] magister [illegible]. — Cū gtō actō vel ablō sine prepositione. Therēti., Uirgilius, Quintilianus

¶ De constructione datiui.

Acquisitiue verbum vult omne locatum
Cui quid fit/siue est/acquirentis sibi ternum
Et quartū ad preeunte vel in vice terni aliquando
Ultra acquirē[n]tis ternum depostulat alterum
Ad quid signātis vocis quandoqȝ venisse
Et quartum ad preeunte vel in vice terni aliquando.

¶ Oē verbū acqsitiue positū regit dtm acqrētis significātis. Cui aliqd fit aut est: vt do tibi [illegible]/molior tibi insidias/largior tibi pecunias/[illegible] tibi presidiū. Et aliqn̄ vice dtī acqrētis regit actm preeunte hac prepositione ad vel in. Cicero. [illegible] claudius senectute [illegible] esset. There. Nōne ad ser[illegible] aliquā fabricā fingit. Idē. [illegible] Idē. [illegible] in adolescentes iudices. Et vltra dtm acqrētis aliqn venisse [illegible] significātis ad qd. There. [illegible] Idē. Hāc [illegible] mihi dedit. Cicero. Neqȝ mihi [illegible] velim. Et [illegible] dti postulat actm cū hac prepōne ad vel in. There. [illegible] Cicero. [illegible] mā preclara preda [illegible] There. [illegible] mendauit [illegible] — Cicero, Therentius, Idem, Therēti., Cicero., Therentius, Cicero

Sunt sic communes casus nectentia verba
Supra acquirentis ternum casum sibi nexum — Cū triplici dtō.

In ternum mutent verba ad quid significantis
Deposcunt alterum ternum/aut quartum ad preeunte

Thē. eū. ¶ hoc verbum sum [illegible] verba siles casus [illegible] in supra dictum a [illegible] possunt iterdū mutare casum post se [illegible] in dtm. Ther. [illegible] id [illegible] effectus sum multis admirationi/dom' mea [illegible] tibi hospitium. Asto tibi presidio
Idem. ... nam sum mundo ludibrio. Preterea aliqui venuste postulant aliud dtm dictionis significantis ad quod: vel actum cum hac prepone ad: vt [illegible] famulie curande/ vel ad familiam curandam. Therē. [illegible] dtm significabunt esse ad similem. Ide. [illegible] adsunt/ Idem [illegible] supellectilis [illegible] hoc fit mihi commodo morbo leuando/ vel ad morbum leuandum. Asto tibi presideo inimicis expugnandis/ vel ad inimicos expugnandos: hoc modo possunt verba cum triplici datiuo construi.

Sum pro habeo positum possessoris sibi ternum
Postulat/ atque rei possesse vult sibi rectum
Infinitiuus sibi [illegible] quando modus obstat

Virgilius. ¶ hoc verbum sum [illegible] pro hoc verbo habeo [illegible] ponitur: et tunc possessor in dto ponetur et res possessa [illegible] expositi pater. i. habeo patrem.

Post se deposcit verbum quandoque datiuum
Signans congruere aut occurrere siue iubere
Auxilium ferre/ aut insistere vel famulari
Sed rogitant quartum leuo cum iuuo sic sua nata

¶ Dtm regunt verba quecunque significantia congruere. vt congruo/consentio/ assentio/conuenio/arrideo/applaudo/assentior/assentor/adulor/blandior. Similiter significantia occurrere: vt occurro/occurso/obuio/obuenio/[illegible]/[illegible]: et oia verba cum obuiam iuncta: vt eo/ prodeo/exeo/venio/redeo/ procedo/curro/occurro/equito/progredior/egredior obuiam tibi. ¶ Insuper significantia iubere: vt iubeo impero mando precipio edico: que etiam actm regunt. ¶ Ite significantia auxilium ferre: vt subuenio/succurro/suppeto/ suppetias fero/ auxilium vel opem fero/auxilior/opitulor/patrocinor/adminicu-
Perottus lor/adsum/presto sum/presideo sum: et (vt vult perottus) proficio. Sed leuo et iuuo cum suis compositis regunt actm: vt leuo/iuuo/alleuo/subleuo/eleuo/releuo/ adiuuo coaduuo/adiuto/coadiuto pauperem. ¶ Dtm etiam regunt significantia insistere: vt insisto/ incumbo/ infundo/vaco/[illegible]/intendo/[illegible]/inhereo/[illegible]/indulgeo / [illegible]/ asto/assisto/subsisto/subsisto/operam do/animum applico [illegible]/ [illegible]. ¶ Preterea significantia famulari: vt seruio/deseruio/subseruio/ministro/administro/subministro/suggero/subiicio/milito/famulor/[illegible]/ancillor.

Ternum vel quartum sibi subiungi rogitabunt
Hec moderor medicor comitor medeor vel adulor

Cicero. ¶ hec verba moderor/medicor/comitor/medeor/et adulor [illegible] Sulpitio [illegible] Ascentio [illegible] regunt indifferenter actm vel dtm.
Therentius.
Idem.
Virgilius.
Cicero.

Vult ternum verbum suadere placere fauere
Et parere notans/ simul iis contraria sensu.

Therentius ¶ Dtm regunt verba quecunque significantia suadere: vt suadeo/subsuadeo/persuadeo/dissuadeo/consulo. Similiter significantia placere: vt placeo/morem gero/inseruio/satisfacio/gratificor/gratifico/obsequor/glorior: et his contraria: vt displiceo/succenseo
Cicero irascor/quod etiam ablatiuum (cum prepositione) postulat. ¶ Similiter significantia

suere/vt faueo/aspiro/annuo/innuo/cōquiniscо/amicor/suffragor: ⁊ his cōtraria: vt noceo/officio/incōmodo/ipropero/inuideo/inimicor/iniurior/ minor / minitor/ refragor/ludificor/verba dare. ¶ Sūt significātia parere: vt pario obedio obtēpero acquiesco/ausculto/ ⁊ audio qñ pro obedio sumūtur. Et his sensu cōtraria: vt resisto/resto/ obsisto/obsto/repugno/illudo/insulto/oppono/obiicio/aduersor/obuersor/reluctor obluctor/obnitor/renitor/insidior.

Offendo ⁊ ledo post se quartum rogitabunt
Uult stomachor sextum cum preposito preeunte
Et sic irascor/quod vult quandoqꝫ datiuum

¶ Offendo ⁊ ledo actiūm postulāt: vt offendi vel lesi pedē. Stomachor poscit ablatiuū cū prepōne cū preeūte. Terē. Id equidē mecū stomachabar. Irascor regit ablatiuū cū prepōne vel datiuū: vt irascor tecū vel tibi. Therētius

Cum quibus est iunctum con poscunt pleraqꝫ verba
Ternum vel sextum cū preposito preeunte
Hos vltra quartum que sunt actiua reposcunt.

¶ Uerba pleraqꝫ oīa cōposita cū prepōne con: datiuū vel ablatiuū cū hac prepōne cū postulāt: vt congruo tibi vel tecū: cōsentio tibi vel tecū/congredior hosti vel cū hoste. Et ea q̄ actiua sunt vltra hāc cōstructionē regūt actiuū: vt comparo homero vel cū homero virgilium.

In citra motū verbis coniuncta quibusdam
Nunc ternum poscit/sextum nunc in preeunte

¶ Quedā verba cōposita cū hac prepōne in citra motū nunc cū datō/nūc cū ablatō hac prepōne preeūte cōstruūtur: vt infixit hastā pectori vel in pectore.

Uerba ad certamen spectantia iungito sexto.
Cum sibi preiuncto/at terno hec dat sepe poeta

¶ Uerba ad certamē ptinētia regūt ablatiuū cū hac prepōne cū: vt certabo tecū: poete tñ hmōi verba datō sepe adiiciunt. Uirg. Placido ne etiā pugnabis amori. Idem. Impar congressus achilli. Uirgilius Idem

Omne petit neutrū signans excellere ternū
Uel quartum/⁊ sextum cū preposito simul absqꝫ.

¶ Oē verbū neutrū signās excellētiā regit datiuū vel actiuū: ⁊ ablatiuū cū vel sine prepōne vt presto/antesto/excello/precello/preeminео/prepolleo/precelleo/anteo. Supereminео tibi vel te viribꝰ. Therent. hoc mihi prestat. Therent.

Exposcit dominor ternū aut quartū/preeunte
Nunc in/nunc inter/ vel sextum cum in sibi iuncto

¶ Dominor/aris regit aliqñ datiuū. Uirg. Uictis dominabitur argis. aliqñ actiuū preeūte hac prepōne in vel inter. Ouidiꝰ. Et qd dominari in cetera possit natus homo. Uirg. Inter que virētia culta. Infelix loliū/ ⁊ steriles dominātur auene. Aliqñ ablatiuū preeūte hac prepōne in. Salustiꝰ. Fortuna in oī re dominatur. Uirgilius Ouidius Uirgilius Salustius

Acquirentis ternum/acquisiti quoqꝫ quartum.
Actiuum impartit poscit/ quartumqꝫ aliquando
Acquirentis/⁊ acquisiti vult sibi sextum
Deponens et in or structuram poscit eandem

¶ Impartio activũ regit dtm̃ acquirẽtis: ⁊ actm̃ acq̃siti: vt impartio tibi mun⁹ / et aliq̃n regit actm̃ acq̃rẽtis: ⁊ ablm̃ acq̃siti. Therẽ. Summa salute suũ parmenonẽ impartit gnato. Impartior aũt deponẽs eodẽ modo cõstruitur. — Therentius.

¶ De constructione accusatiui.

Verbũ omne actiuũ p̄re se deposcit agentem
Rectum vel quintum / ⁊ post se quartum patientem
Excepto inuideo ternum quod vult sibi iungi
Et post hunc ternũ quartũ quando reposcit
Atq̃ interdico ternum sextumq̃ regente

¶ Oẽ verbũ actiuũ regit ante se nt̃m vel vctm̃ agentẽ: ⁊ post se actm̃ patientem: vt ego lego virgiliũ. Vñ̃ [illegible] excipitur inuideo qd̃ dtm̃ regit: ⁊ aliq̃n dtm̃ ⁊ actm̃. Politian⁹. Inuides oibus oĩa p̄ter inuidiam. Et interdico qd̃ dtm̃ ⁊ ablm̃ regit vt interdico tibi aqua et igni. — Politianus.

Ad quinos sensus que spectãt oĩa verba
Queq̃ timere notant simul hec intelligo sentit
Exposcunt rectũ aut quintũ p̄re se patientis
Et post se quartũ deposcũt vocis agentis

¶ Verba ad q̃nq̃ sensus ptinẽtia: vt audio / video / gusto / olfacio / tango / ⁊ signĩficãtia timore: vt timeo / metuo / paueo / formido / horreo / horresco. Silr hec v̓ba intelligo ⁊ sentio postulãt añ se ntm̃ vel vctm̃ patientẽ: ⁊ post se actm̃ agentem.

Passiua [illegible] rectum [illegible] patientem
P̄re se vel quintum post se poscunt et agentem
Sextum p̄reposito sibi iuncto siue datiuum.

¶ Oĩa verba passiua regũt añ se ntm̃ vel vctm̃ patientẽ ⁊ post se ablm̃ cũ p̄repõne vel dtm̃ agẽtem: vt tu amaris a me vl̓ mihi. idẽ est qd̃ ego amo te. Et hoc mõ licet mutare actiuam constructionem in passiuam per omnes modos ⁊ tempora: ⁊ cõuerso.

Passiua exposcunt vltra patientem et agentem
Quos actiua regunt omnes iungi sibi casus.

¶ Verba passiua vltra agentẽ ⁊ patientẽ regũt oẽs casus suo⁊ actiuo⁊: vt lr̃e dãtur a me vel mihi tibi ad patrẽ: hoc est do tibi lr̃as ad patrem.

Exulo cũ vapulo veneo fioq̃ reposcunt
[illegible] passiua velint constructionem sibi eandem

¶ [illegible] exulo vapulo veneo ⁊ fio more passiuo⁊ cõstruũtur: vt [illegible] te vl̓ tibi exulo

Nubo maris poscit ternum / ⁊ tertiũ mulieris
Infinitiuus [illegible] quando [illegible] modus obstet

¶ hoc v̓bũ nubo [illegible] postulat [illegible] mulieris: nisi hoc v̓bũ nubo fuerit infinitiui modi: tunc [illegible] ponitur.

Quũ video⁊ signãs [illegible] rectum semper agẽtem
Postulat / ⁊ rectũ patientem / quandoq̃ cerno⁊

Structuram semper/passiuū more reposcit

¶ Qn̄ hoc v̄bū videor signat idē qd̄ puto ac postulat semp dt̄m agentē: ꝛ ntm̄ patientem: vt ego puto hanc vitā acerbā: qd̄ per videor sic dici pōt: acerba mihi videtur hec vita. Sꝫ qn̄ signat idē qd̄ cernor vel aspicior more passiui cōstruitur: vt abs te vl tibi videor. i. cernor vel aspicior.

Pro vario sensu communia singula verba
Structuram actiuam sic passiuāqꝫ reposcunt

¶ Uerba oīa cōia p varietate significationis/nūc actiuā/nūc vero passiuā ꝯstructionem sequūtur: vt ego criminor te/vel a me vel mihi tu criminaris.

Includunt sensum passiuum neutra venuste
Motum que signant/sic deponētia verba
Tempore preterito/reliquis ab eo quoqꝫ dictis

¶ Uerba neutra ꝛ deponētia motū signātia includūt passiuā significationē in preterito pfecto tpe: ꝛ aliis tpib᷑ ab eo formatis. Uirg. Uenit summa dies. Therē. Hinc profectus est/mēses tres abest. Uirgilius. Therentius.

Transitiua sibi deposcunt omnia verba
Ultra acquirentem ternū quartū quoqꝫ vocis
Illius in quā actus verbi transire notatur
Ternis personis passiuentur quoqꝫ neutra.

¶ Oīa verba trāsitiua/siue actiua/siue neutra/deponētia vl cōia regūt vltra dtm̄ acqrentē etiā actm̄ illi᷑ dictionis in quā trāsit act᷑ v̄bi: q etiā pōt esse ntūs casus verbo passiuo: vt oraui tibi veniā. Uirg. En qs cōseuim᷑ agros. Conor tibi misidias/interpretor tibi virgiliū. Et ea que neutra sunt pñt passiuari in tertiis psonis/ vt aratur/arantur/bibitur/bibuntur. Uirgilius

Interdū poscunt quartū sibi neutra soluta
Ui alterius verbi intellecti/aut prepositiue
Quartus in aduerbium/vel qn̄ sit resolutus
Siue figurate vetitat quod sermo solutus.

¶ Uerba neutra quatuor modis actm̄ regūt. Primo modo p subsidiū alteri᷑ verbi intellecti. Uirg. Formosum pastor coridō ardebat alexim: hoc est ardēdo amabat. Scd̄o mō p prepositionē intellectā: vt cōmissa pauesco. i. ppter ꝯmissa. Tertio mō p mutationē actm̄ in aduerbiū. Juuenalis. Que curios simulāt ꝛ bachanalia viuūt: hoc est bachanaliter. Quarto modo per figurā synecdochen: vt doleo caput. Quē loquēdi modū orator refugit in soluta oratione. Nā dicendū est caput dolet. Uirgilius Juuenalis

Exposcunt quartum conformis significati
Cuncta sibi (quāuis neutralia) pleraqꝫ verba

¶ Oīa ferme v̄ba (q̄uis non neutralia sint) possūt regere actm̄ casum cōformis signi vt apud Boetiū. Hūc ꝯtinuū ludū ludim᷑. Idē. magnū quidē certamē certauimus. Ille grauē seruit seruitutē: qui aīum vitiis seruū habet. hec Alcensius. Augustin᷑ dattus.

Postulo posco peto doceo rogo flagito celo
Exuo cum vestit monet induo calceo cingo

Obsecrat obtestor cum exoro interrogat oro.
Hortor cum natis geminos poscunt sibi quartos
¶ Hec verba postulo posco cū aliis supra memoratis duplicē actīm regere possunt vt postulo te veniam.

Que rogitare notant crebro magis atqꝫ venuste
Exposcunt quartum rogitati/illius et vnde
Depostis quicq̄ sextum cum prepositiuo.
¶ Uerba q̄ rogitare signt vsitatiꝰ ⁊ venustiꝰ regūt actīm rei rogitate: ⁊ ablatiuū cū prepōne illiꝰ rei vn̄ rogitatur aliq̄d: vt postulo veniā abs te.

Uerbum ornare notans vel denudare requirit
Ornati quartum per quā pulchre/atqꝫ rei qua
Ornatur quicq̄ sextum sine prepositiuo
¶ Uerba signtia ornare vel exuere regūt actīm rei ornate ⁊ ablīm sine p̄pōne illius rei q̄ ornatur aliquid: vt orno domū floribꝰ/vestio te purpura/induo me busso/cingo me gladio/calceo pedes cothurnis: velo vel tego domū latere calamis vel stramine/sterno areā sirpis/exuo humerū pallio/denudo corpꝰ vestibꝰ.

Celo vult binos quartos/vel sub vice quarti
Alterius sextum cum preposito preeunte
Persone et ternum sibi iungi vult aliquando
Therentius. ¶ Hoc v̄bū celo regit aliq̄n duos actōs: vt apud therentiū. Ea ne me celet cōsuefeci filiū. Aliq̄n loco alteriꝰ acti regit ablīm cū p̄pōne: vt celo te de hac re: vl' celo hāc rē de te. Et q̄nqꝫ regit dtīm persone vt celo tibi librum.

Ternum cum quarto poscunt respondeo mitto
Adiicio scribo verbum omne loqui quoqꝫ signans
Interdum quartum cum preposito ad vice terni
Hos vltra poscunt ternū aut quartū ad preeunte
Compello appello sic conuenio alloquor affor.
Atqꝫ interpello quartum solum rogitabunt
¶ Dtīm ⁊ actīm poscūt hec v̄ba respōdeo/mitto/adiicio/scribo: ⁊ oē v̄bū signs loqui vt loqr/dico/aio/memoro/v̄bū facere/v̄bū pferre/efferre: narro: vt nullū v̄bū mihi rn̄dit/misit/adiecit/scripsit/vel loquutus est. Et loco dti iterdū postulant actīm cū hac p̄pōne ad. Et vltra hāc ꝯstructionē pñt habere alterū dtīm vel actīm ad predicta dictionis signtis ad q̄d (vt superius est dictū) vt nullū verbū mihi vel ad me rn̄dit aut locutꝰ est ꝑposito vel ad ꝑpositū. Hec tn̄ cōpello/appello/ꝯuenio/alloq̄r/affor/intpello/solū actīm regūt: vt cōpello/appello/ꝯuenio/interpello/alloq̄r/affor te: de cōfero colloquor/ꝯfabulor: ⁊ ceteris superius dictum est.

Uult auferre notans verbum ablati sibi quartū
Illius de quo quicq̄ aufertur quoqꝫ ternum
Pro terno interdū sextum cum prepositiuo
¶ Uerbum signs afferre postulat actīm rei ablate ⁊ dtīm illius vnde aufertur aliquid: vt aufero/rapio/abripio/diripio/eripio/preripio/surripio/adimo/demo/sub

duco/sublego/subtraho/detraho/furor/predor tibi vestē. Et interdū loco dtī postu lat ablm̄ cū prepōne. Theren. Ex crimine hoc antiphonē eripiā. Cicero libro. iii. epistolarū. Ego si in prouincia detrahere de sua fama quicq̄ cogitassem. Therenti⁹ Cicero

Cum natis priuo spolio fraudo abdicat orbo
Abrogat expello viduo exheredo reposcunt
Abs quo priuatur quicq̄ illius sibi quartum.
Priuati et sextum semper sin prepositiuo

Hec v̄ba priuo/spolio/fraudo cū cōpositis: vt deprimo/supprimo/expolio/dispolio/defraudo. Sir̄ abdico/orbo/abrogo/expello/viduo/exheredo regūt actm̄ illi⁹ rei vnde priuatur aliqd: ⁊ ablm̄ sine prepōne illi⁹ rei q̄ priuatur: vt priuo te reb⁹.

Pono fero capio cum pre post ante reposcunt
Quartum cū terno/sic actiua omnia ferme
Cum pre et sub iuncta/at soli terno dato neutra

Hec v̄ba pono/fero ⁊ capio cōposita cū pre/post/aut ante: regūt actm̄ ⁊ dtm̄: vt prepono/prefero/postpono/postfero/antepono/antefero/antecapio/libertatē dⁱuitiis. Sir̄ actiua pleraq̄ oia cōposita cū pre vel sub construūtur: vt prescribo prestituo/prefinio/predico/p̄figo/preparo/cū aliis subdico/sublego/subiicio/suppono substerno/subdo/subiugo: cū multis aliis. Therē. Tute his reb⁹ finē prescripsisti patri. Idem. Cherecā huic rei preficim⁹. Idē. Et te clā subduxisti nobis. Idē. Qui hūc supposuit nobis. Therenti⁹ Idem

Admonio quartum poscit post se et genitiuum
Aut ablatiuū de preposito preeunte

Admoneo regit actm̄/gtm̄/vl ablm̄ cū p̄pōne: vt admoneo te hui⁹ rei/vl de hac re.

Accusare notans verbū/aut dānare reposcit
Quartum accusati vel damnati et genitiuum
Siue ablatiuū cum preposito simul absq̄
Criminis aut pene/at sextum cum sunt sine fixis
Adiectiuorum cum vel sine prepositiuo
Exceptis tanti pluris quanti atq̄ minoris
Cum natis semper que ponentur genitiuo

Uerba signtia accusare vel dānare regūt actm̄ accusati vel dānati ⁊ gtm̄ vel ablatiuum cū vel sine prepōne. Criminis aut pene: vt accusare hūc poteo furti/ furto vel de furto/dānaui hūc vniuerse pecunie/vniuersa pecunia/vel de vniuersa pecunia. Hec valla. Liui⁹. Sed nequaq̄ tn̄ relictū est quante summe dānatus fuerat. Sed huiusmodi verba postulant semper ablatiuū: cū vel sine prepōne oim adiectiuorū cū sine substātiuis ponūtur exceptis istis. Tanti/quanti/pluris/ ⁊ minoris cū cōpositis q̄ semper gtō (cum sunt sine substātiuis) ponūtur: vt accusare hunc potes furti vel sacrilegii vel vtroq̄ vt de vtroq̄. Ambobus vel de ambobus/nō aūt vtriusq̄ vel amborum. Valla. Liui⁹

Ad precium spectans verbum precii rogitabit
Cum natis (cū sunt sine fixis) que genitiuo
Sextum/sed demptis tantū quantū minus et plus.

Ponentur sed cum fixis sexto/tamen ista
Tantidem pluris semper pone in genitiuo.

¶ Uerba ad preciũ ptinẽtia: vt emo/vẽdo/cõsto/valeo/loco/cõduco: ⁊ do pro vẽdo regũt ablm̃ rei signãtis preciũ/siue preciũ certũ sit siue incertũ: his quatuor exceptis tantũ quãtũ min⁹ ⁊ plus cũ suis cõpositis: vt tãtiuis/tãtiuslibet/tãticũq3 / quãtiuis/ quãtũlibet/quãticũq3: q̃ sine substãtiuis in gtõ poni debẽt. Sed cũ substãtiuis in ablatiuo preter tantidẽ ⁊ pluris q̃ abltõ carẽt. Et l3 Salusti⁹ scribat pluris p̃cii ⁊ Therẽtius. quãtiuis precii. hic tñ loquẽdi modus nõ vsitatur apud oratores. Uirgili⁹. Uẽdidit hic auro patriã. Theren. Minis viginti tu eam emisti. Ualerius. Magno vbiq3 precio virtus estimatur. Theren. Redimas te captũ quem queas minimo. Plautus. Quãti eã emit: vili. Cicero. Jn licitatorẽ potius ponã: q̃3 illud minoris veneat. Jdem. Quo ne pluris emerem.

Salustius
Uirgilius
Therentius.
Ualerius
Plautus

Estimo cum pendo facio genitum sibi poscunt
Tantus cum quantus sic magnus maximus ⁊ plus
Plurimus et paruus minus ac minimus nihilumq3.
Cum natis istis addas nauci quoq3 flocci

¶ Hec v̾ba estimo/pendo/facio: regũt gtm̃ istorũ noim super⁹ memoratorũ cũ cõpositis: vt tãti estimo/pẽdo vel facio/magni parui minimi/pluris/minoris/plurimi facio: pendo vel estimo/nauci/floci/nihili pendo.

Quartum cum sexto poscunt pleo fertio nata
Uel genitum interdũ (quod rarius est) vice sexti
Totius est sextum poscunt cum prepositiuo

¶ Cõposita ab his verbis pleo ⁊ fertio: vt cõpleo/expleo/impleo/oppleo/ repleo/ suppletio/refertio/infertio/suffertio regũt actm̃ vel ablm̃. virg. impleuit clamore vias Salusti⁹. Sylla oẽs suos diuitiis expleuit. Jdẽ. p̃cipit p̃mũ vti veteres amicos muneribus repleant. Uallẽsis. Refersit apotecã vino Et aliq̃n loco ablti regũt gtm̃ (l3 rarius) Uirg. Jmplẽtur veteris bachi. Et vltra hãc ↄstructionẽ regũt etiã ablm̃ cũ prepõne toti⁹: vt impleui vrceũ de amne/de riuo. hec vallensis.

Uirgilius
Salustius
Ualla.
Uirgilius

Pascere que signant cum magnifico beo dito
Munero cum dignor: quartum ⁊ sextum sibi poscũt

¶ Uerba signãtia pascere: vt pasco/alo/nutrio/cibo/poto/lacto/saturo/satio/reficio refocillo/educo/tollo. Silr̃ magnifico/beo/dito/munero/dignor: regũt actm̃ ⁊ ablatiuũ: vt pasco gregem herba.

Soluere que signant vel sumere vel remouere
Uel cohibere petunt post se iungi omnia verba
Quartum cum sexto cum preposito preeunte

¶ Actm̃ ⁊ ablatiuum cum prepositione regũt omnia verba signãtia soluere vt soluo libero/redimo/exuo/expedio/euoluo/eruo. ⁊c̃. Silr̃ significantia sumere: vt sumo/ suscipio/accipio/recipio/audio disco/itelligo. ⁊c̃. Jtẽ signãtia remouere: vt remoueo discedo/abeo/migro/emigro/recedo/separo/segrego/diuido/diuello/diluo/dilacero/dirũpo/proficiscor. ⁊c̃. Et signãtia cohibere: vt cohibeo/cõtineo/tẽpero/cohe[r]ceo/cõpesco/vito/deuito/arceo/abigo. ⁊c̃.

Abstineo quartum petit illius abstineas quod
Sextum a quo abstineas cum vel sine prepositiuo

Et dici vult sexti (quod rarius est) genitiuum

Abstineo regit actm alr rei quã abstineas ꝛ ablm cũ vel sine prepõne illius rei a qua abstineas: Et aliquãdo rarius loco abli regit gtm. Cicero in epistolis. Ego ostreis facile abstineã/a beta ꝛ malua decept sum. Idẽ. Beneficiũ est qđ abstineris a nephãdo scelere. Horati. Mox vbi lusit/abstineto dicit irarum. Cicero Horatius.

Cum substantiuum (sibi concomitante relato)

A nullo regitur: sub eodem pone soluto

Illud tunc casu/cum concomitante relato

Cũ substãtiuũ (ↄcomitãte relatiuo) a nulla dictione regitur/tũc illud substantiuum in eodẽ casu cũ relatiuo comitãte absolute ponetur. Propheta. Uirga tua et baculus tuus ipa me cõsolata sunt. Uirga est hic ntũs absolut. Exemplũ de gtõ absoluto. Imperii ꝛ dignitatis sua est eorũ gloria. De dtõ. Uirtuti ꝛ eruditioni semper iis fuisti dedit. De actõ. Masculũ ꝛ feminã creauit eos. De vctõ satis licet. De ablõ. Paci ꝛ vnitate semp iis delector.

De constructione ablatiui.

Sextum vult vescor fungor fruor ꝫ caret vtor

Delector potior quod rerum vult genitiuum

Fungor cum potior veteres quarto tribuebant

Uult scateo sextum sibi iungi vel genitiuum.

Ablm regũt hec verba vescor/fũgor cũ ceteris superi dictis. Uirg. Mensis enim vescimur inquit: potior interdũ gtm plurãlẽ hui nois res sibi cõiũgit. Cicero. Rerum potiri voluit. Sũt hec verba fungor ꝛ potior cũ actõ apud veteres cõstructa reperies. Therẽ. Tute illorũ officia fungere. Idẽ. Miserĩa oẽm ego capio hic potitur gaudia. Et hoc verbũ scateo regit ablm vel gtm: vt scatet vermib. Gelli. Irarũ muliebrũ per diem perqꝫ noctem scatebat. Uirgilius Cicero. Therẽti. Gellius.

Sexto ponetur signans tempus spacium de

Nomen/vel quarto quando grecos imitamur

Si non sit recti casus aliter de regatur. Cũ ablõ vel actõ.

Nomẽ signs tps vel spaciũ si nõ sit ntĩs casus/vbo aut aliorsum regatur ponetur in ablõ: vel si grecos imitemur in actõ: autore Ualla. Uirg. Hic tñ hac mecum poteris requiescere nocte. Idẽ. Noctes atqꝫ dies patet atri ianua ditis. Ualla Uirgilius

Mobile vel verbum sextum sine preposito vult

Instrumentalis/sic formalis quoqꝫ cause.

Nola adiectiua ꝛ vba regũt ablm casum sine prepõne dictionis signtis causam instrumẽtalẽ vel formalem. Instrumẽtalẽ. Ouidi. Saucia vomeribus per se dabat oia tellus. Uirg. Insequitur iã iamqꝫ manu tenet et premit hasta. Formalẽ vt cãto alta voce/recito prolationi dulci/his verbis affatur amicũ. Quo ore id loqr. Qua ratione emisisti. Qua audacia id feceris. Quo infortunio id fit. Therẽ. En pacto et gnati vitã/ꝛ ↄsiliũ meũ cognosces. Idẽ. Hoc dauĩ factũ est ↄsiliis ꝛ dolis cũ mille aliis. Uirg. Raptatus bigis. vt quondã vterqꝫ cruento puluere. Ouidi. Anxia luce gemit lentaqꝫ miserrima tabe. Liquitur vt glacies incerto saucia sole. Ouidius Uirgi. Therenti Ouidius.

Mobile vel verbum sextum sine preposito vult

Cause finalis/vel sextum pro preeunte

Uel quartum cũ preposito ob propter de preeunte. Cũ ablõ cum vel sine ꝑpõne vel cũ actõ cuꝫ prepositione.

Therētiꝰ
Idem

¶ Nota adiectiua & ṽba regūt ablt̄m sine prepositione cause finalis: & aliqn̄ ablt̄m cū hac prepositione p. Aliqn̄ ṽo actm̄ precūte hac prepōne ob vel ppter. vt auarus olim laborū est patiens. vel ōēs labores patitur lucro/p lucro: vel ob aut ppter lucrū. Therē. Ea gratia id feci vos vt pertentarē. Idē. Sapiētē p malificio bñficium summū noluit reddere. Idem. si ppter amorē vxorē noluit ea primū ab eo animaduertēda est iniuria.

Mobile vel verbum sextum cause efficientis
Vult sine preposito/aut sextum cum prepositiuo
Interdum quartum per ob aut propter sibi iuncto.

Therentius.

¶ Nota adiectiua & ṽba dictionis signtis causam efficientē ablt̄m sine prepōne. Aliqn̄ ablt̄m cū prepōne. Aliqn̄ aūt actm̄ cū hac prepōne per/ob/vel ppter. vt sum tristis vel tristor dolore/pre dolore/vel p aut ppter dolorē. Sum pallidus vel palleo timore/p timore/vel per ob aut propter timorē. Therē. alius lassus cura & confectus stupet. Idē. Lingua heret metu. Idē. Pre gaudio nō sum apud me. Idē. Laborate dolore/atq ex hac sollicita est die. Idē. Reuertor mestꝰ p egritudine assidua. Idē. Sub tristis sed nihil ppter hanc rem.

Mobile vel verbum vult cause materialis
De qua fit quicq sextum cum prepositiuo
Cum qua fit quicq sextum sine prepositiuo.

Virgilius

Virgilius

¶ Nota adiectiua & ṽba regūt dictionis signtis causam materialē (de qua aliqd fit) ablt̄m cū prepositione: vt hec domus cōstat ex ligno & lapide. Virg. Crathere ex auro solidi. Regūt etiā dictiones signtes causam materialē (cū qua aliqd fit) ablatiuū sine prepōne: vt paries fit albus vel dealbatur calce/domꝰ contegitur latere stramine/calamo. Virg. Congestū cespite culmē. Idem. vimnibꝰ molliq paras intexere iunco. Idē. Sectaq intexunt abiete costas.

Sexto ponetur iuncto sibi preposito cum
Dictio qua coniunctio/concomitans de notatur

Valla.
Therēti.

¶ Oīs dictio signs coniunctionē vel cōcomitantiā ponetur in ablt̄o casu hac prepōne cū semp precūte (autore valla) vt suscepi eū cū honore/tu scribis cū iocunditate loquitur cū affabilitate: fui negociosꝰ cū hospite. Therē. Mirū ni ego turpiter me dedā cū hoc meo decrepito.

Desisto & cesso sextum cum prepositiuo
Poscunt siue modū infinitiuum/vice sexti

¶ Desisto & cesso postulāt ablt̄m cū prepōne vel loco ablti infinitiuū modū: vt desisto vel cesso ab amore vel amare.

¶ De verbis pro varietate significationis diuerse constructionis.

Verba reciproca sunt hec deficit affluo habundo
Et pre se poscunt rectum/post se quoq sextum
Quem rectū in ternū casum mutare aliquando
Et sextum in rectum structura reciproca possit

¶ hec verba deficio affluo abundo: sunt verba reciproca & regunt ante se nomina

tiuū et post se ablt̄m/quē ntm̄ nūq̄ in dtm̄ ⁊ abltm̄ mutm̄ vel reciprocā ↄstructio-
nem cōuerti potest: vt ego deficio nūmis/⁊ nūmi deficiunt mihi/ego affluo diuiti-
is/⁊ diuitie affluunt mihi

Deficio quartum rogitat cū desero signat
Quando discedo sextum cum prepositiuo

¶ Deficio qn̄ sig̃t desero regit actm̄: vt apud Therē. Nō te deficiā. Sed qn̄ sig̃t ab Therent⁹
alicui⁹ ductu discedere(autore valla) regit abltm̄ cū prepōne: vt sabini defecere a Valla
romanis.

Prosequor afficio quartum et sextum sibi poscunt
Et sensum sumunt/ex oppositis sibi sextis

¶ hec v̄ba ꝓsequor ⁊ afficio regūt actm̄ ⁊ abltm̄: ⁊ ex appositis abltis sig̃ta diuer-
sa sortiuntur: vt ꝓsequor te amore .i. amo te/ꝓsequor te odio .i. odio te/ afficio te ho-
nore .i. honoro te/afficio te vituperio .i. vitupero te.

Hec timeo/metuo caueo poscunt sibi ternum
Quartum vel sextum cum preposito veluti quum
Dico tibi timeo/vereor mala ne tibi fiant
Dicens te timeo/vereor mala ne mihi facis
Abs te sed timeo/per te mihi ne mala fiant

¶ hec v̄ba timeo/metuo/⁊ caueo ꝓ diuersa signatione regūt nūc dtm̄ nūc actm̄
nūc abltm̄ cū prepōne: vt cū dico. Timeo tibi/vereor ne tanq̃ amico tibi mala fiāt
Dicēs timeo te vereor ne tanq̃ inimic⁹ mala īferas mihi. Et dicēs. Timeo abs te
vereor ne per te tanq̃ per aduersariū mala inferātur mihi.

Auribus intendo signant quum auscultat ⁊ audit
Exposcunt quartum/sed quum parere datiuum

¶ Ausculto ⁊ audio qn̄ aurib⁹ intēdere sig̃nt regūt actm̄: vt audi vel ausculta pau-
ca. Qn̄ aūt idē q̄ parere regūt dtm̄: vt audio vel ausculto tibi. Plautus in captiui.
Duo haud audiebat facto.

Vult pro promitto recipit ternum quoq; quartum
Pro accipio quartum ⁊ sextum cum prepositiuo

¶ Recipio qn̄ sumitur ꝓ promitto regit dtm̄ ⁊ actm̄: vt nihil recepi tibi/q̄ nō reip
sa perstabo. Qn̄ aūt sumitur ꝓ accipio regit actm̄ ⁊ abltm̄ cū prepositione: vt lr̄as
abs te recepi.

Accedo addor vult acquirentis sibi ternum
Atq; acquisiti quartum simul ad preeunte
Ternum acquisiti quandoq; dari sibi poscit
Accedo aggredior signans poscit sibi quartum
Aduenio signans quartum petit ad preeunte

¶ Accedo aliqn̄ sig̃t idē q̄ addor ⁊ tūc regit dtm̄ acq̄rētis ⁊ actm̄ cū hac prepōne Therentius
ad acquisiti. Theren. Ad hec mala hoc mihi accedit. etiā aliqn̄ regit dtm̄ acquisiti.
Quintilianus. Atq; vt accedat dolori meo cumulus/que hoc facit vxor mea est. ali Quintilianus
qn̄ sig̃t aggredior: ⁊ tūc postulat actm̄(autore valla) Aliqn̄ sig̃t aduenio et tunc re- Valla.
git actm̄ cū hac prepositione ad. Therentius. Accede ad ignē hunc. Therēti.

Reddo quum facio signat quartum sibi poscit
Ternum cum quarto/quum trado restituo ve

¶ Reddo signãs idẽ qđ facio regit actm̃. Theren. Reddã eã tam atrã q̃ carbo est/ qñ signt idẽ qđ trado vel restituo regit dtm̃ ⁊ actm̃. Therentius. Cupio eam abducere vt eam suis reddam.

Impono signans fallo ternum sibi solum
Vult sed pone super ternum quartumq; reposcit

¶ Impono signãs idẽ qđ fallo regit dtm̃ solum; vt imposuisti nobis. i. fefellisti. Sed quando signt superponere regit dtm̃ ⁊ actm̃: vt impone mihi quiddam oneris.

Comparo consilio vel emo signans sibi ternum
Cum quarto poscit: quando equiparo rogitabit
Quartum cum terno vel sextum cum preeunte

Valla.

¶ Cõparo signãs idẽ qđ consilio vel emo regit dtm̃ vel actm̃: signãs idẽ qđ cõparo regit actm̃ ⁊ dtm̃ vel ablm̃ cũ hac p̄pōne cũ (autore valla) vt cõparasti tibi magnã laudẽ. Cõparani mihi necessaria/cõparo te illi ⁊ cũ illo.

Commendo signans fidei committere poscit
Quartum cum terno/cõmendo laudoq; signans
Exposcit binos quartos: sed apud mediante

Virgilius
Cicero
Valla

¶ Cõmẽdo signãs fidei cõmittere regit dtm̃ ⁊ actm̃. Virg. Sacra suos tibi cõmẽdat troia penates. Cicero. Sic eũ tibi cõmẽdo. Signãs aliq̃n laudare regit duos actõs hac prepositione apud mediante. Valla. cõmẽdo te regi. i. cõmitto. Cõmẽdo te apđ regem. i. laudo.

Conduco signans prosum poscit sibi ternum
Sed quartum poscit quum nummis mutuo signat

¶ Cõduco signãs idẽ qđ prosum vel vtile sum, regit dtm̃. Sed qñ signt mutare nũmis vel cõduc ũ capere regit actm̃: vt hoc cõducit cerebro/cõduxi hãc domũ/cõduxit seruum/conduxi equum.

Incumbo signans operam do pectore toto
Ad corpus quando transfertur vult sibi ternum
Atq; animũ quartum nunc in nunc ad preeunte

¶ Incũbo signãs alicui rei toto conatu intẽdere siue operã dare est ad corpº trãsferatur regit dtm̃. Virg. Incũbite remis. Si in trãsferatur ad animũ regit actm̃ cũ in vl' ad precũte. Cicero. Ad hec p̄clara studia incũbite. hec valla.

Voces diuisas maledico (carpere quando
Signãt) ⁊ laudo benedico iungito terno
Litterulis sacris maledico quum male signat
Opto: sic benedico precor quando bene signat
Nũc cõstructa leges cũ terno: nunc quoq; quarto

Valla.
Therentius
Gellius.

¶ Benedico dum lẽ dictiones signãtes laudare. maledico signãtes carpere (vt sentit valla) datiuũ regũt. Theren. Nescis cui male dicis viro. Gellius de noctibus atticis. Indignissimum eum arbitror cui a bonis viris nõ bene dicatur. Sed in sacris

litteris. Benedico idē qđ bn̄ precor: ꝛ maledico idē qđ male p̄cor. Aliquā dāt dtō aliquādo aūt cū actō ꝯstructa legūtur. Propheta in psalmo. Benedic aīa mea domino. Idē alibi. Benedicat nos deus. Propheta.

Opto precor iuncto bene vel male iungito terno
Quarto deuoueo / cum deprecor execror addas

Opto ꝛ precor cū bn̄ vel male ꝯiūcta regūt dtm̄: deuoueo aūt dep̄cor et execror actm̄ regūt: vt bn̄ opto vel precor tibi / male opto vel p̄cor tibi. Ouidi⁹. Thesi ꝛ deuoui: qui te dimittere nollet. Idē. Sepe precor mortē: mortē quoqꝫ dep̄cor idē. Salustius. plebs catiline consilia execrari. Ouidius Salust⁹

Ternum cum quarto; dono poscit dare signans
Quartum cum sexto quum munero significabit

Dono signās idē qđ do / das. regit dtm̄ ꝛ actm̄: vt dono tibi munus: qn̄ signt idē qđ munero regit actm̄ ꝛ ablm̄: vt dono te munere.

Conuenio poscit quum congruo significabit
Ternum vel sextum cum preposito preeunte
Inter preiuncto quartū poscitqꝫ aliquando
Colloquar: ac signans quartū poscit sibi casum

Cōuenio signās idē qđ cōgruo regit dtm̄ vel ablm̄ hac prepōne cū preeūte: vt cōuenio tibi vel tecū. Et interdū actm̄ cū hac prepōne inter: vt hoc cōuenit inter nos. Sed qn̄ signt idē qđ colloquor regit actm̄ sine prepōne. Therē. Ibo ad forum vt pāphilum conueniam. Therentius.

Consulo prouideo signans simul auxiliari
Vel dare consiliū quartum ternumqꝫ reposcit
Interdum loco terni quartum preeunte
Consulo consiliū peto signans vult sibi quartum
Atqꝫ ablatiuū cum preposito preeunte

Cōsulo signās idē qđ p̄uideo / auxilior / vl' ꝯsiliū do regit actm̄ ꝛ dtm̄: vt hoc tibi cōsulo. i. hoc ꝯsiliū do. Cicero. Cōsule valitudini. i. p̄uide. Et īterdū regit loco dtī actm̄ cū hac prepōne in. Therenti. Pessime istuc in te atqꝫ in illū ꝯsulis. Sed ꝯsulo signās ꝯsiliū peto regit actm̄ et ablm̄ cū prepositione de. Salustius. Consul albinus senatum de federe consulebat. Cicero Theren Salustius

Do tribuo signans ternum poscit quoqꝫ quartum,
Sed mitto signās per quem quid mittitur eius
Vult ternum atqꝫ rei misse quartum simul ad quem
Est missum quicq̄ quartū petit ad preeunte

Do / as. signās idē qđ tribuo regit dtm̄ ꝛ actm̄: vt do tibi mun⁹. Signās idē qđ mitto regit dtm̄ ill'⁹ p quē aliqđ mittitur / ꝛ actm̄ rei misse: ꝛ alterū actm̄ cū hac p̄pōne ad: illius ad quē mittitur q̄cq̄: vt do tibi lr̄as ad patrē.

Incessit signans subiit poscit sibi ternum
Aggredior quecq̄ male vult quartum quoqꝫ sextum.

Incessit qn̄ signt idē qđ subiit regit dtm̄: vt apud vallā. Incessit mihi cupiditas. i. subiit. Et aliqn̄ signt aggredior quecq̄ offensurus: ꝛ tūc regit actm̄ ꝛ ablatiuū: vt incessit me conuitiis. Valla.

Uult ternum solum vaco significans operam do
Sed carco signans sextum sine prepositiuo
Sum vacuus sextum cum preposito a preeunte
Est vacuum signans impersonale vacatqꝫ
Exposcit ternum casum pre se vice recti

¶ Vaco as. signs dare operā regit solū dtm̄: vt vaco labori. Significās careo regit abltm̄ sine prepōne: vt vaco culpa. Signs vacuū esse regit abltm̄ cū prepōne. Plinius minor in epistolis. Quū a scribēdo vacaret. Interdū est impsonale: ꝛ signt esse vacuū: ꝛ tūc regit dtm̄ loco ntī: vt iam nō vacat mihi scribere. — *Plinius minor*

Re ipsa perficio signans presto exhibeo do
Extollo ternum cum quarto vult sibi iungi
Excello poscit ternum sextumqꝫ aliquando

¶ Presto signs reipsa pficere/exhibere/dare/vel excellere regit dtm̄ ꝛ actm̄. Cicero. Tu talē te nobis pstare debes vt dign⁹ nr̄a ꝯmēdatione videare. Plini⁹ minor. Plura hic mihi prestitit ꝙ parētes. Salusti⁹. Oēs hoies q̄ sese pstare studēt ceteris aīantib⁹. Regit etiā aliqn̄ abltm̄. Theren. Sapientia longe mihi prestat. — *Cicero. / Plinius minor / Salustius. / Theren.*

Uerbero scindo neco signans cedo sibi quartum
Exposcit/signat sed quando locum dare ternum.

¶ Cedo signs idē qd̄ v̄bero/scindo vel neco poscit actm̄: vt cedo seruū/cedo ramos cedo victimā: sꝫ qn̄ signt dare locū poscit dtm̄. Virg. olli tibi cedit amitas. i. dat locū tibi — *Uirgilius*

Iniuriam vlciscor signans vult vindico quartum
Crispus et vt scripsit quartū petit in sibi iuncto
Atqꝫ malo tueor quartū ꝛ sextum ab preeunte
Assero quū signat quartum vult in preeunte.

¶ Uīdico (autore valla) signt vlciscor quatenus iniuriā ꝯtumeliā ve illatā punio/et regit actm̄: vt hāc iniuriā vindicabo. i. vlciscar vel puniā. Interdū regit actm̄ cum hac prepōne in: vt apd̄ Salu. Sepi⁹ vindicatū est in eos q̄ ꝯtra ipertū in hostes pugnauerāt. Interdū vindico. i. qd̄ ab iniuria/cōtumelia ve/siue iactura faciēda: defendo: ꝛ tūc regit actm̄ ꝛ abltm̄ cū pp̄one. Cicero p marcello. Nobilissimā qꝫ familiā ad paucos redactā pene ab interitu vindicasti. Itē de senectute. ꝛ est senect⁹ natura loquatior: ne ab olb⁹ eā vitiis vindicare videar. Aliqn̄ signt assero maxime cū iūgitur cū hoc nōie libertas vel seruit⁹ ꝛ regit actm̄ predicta hac prepōne in. vn de (vt idē valla inquit) dicim⁹ vindicare in libertatē/aut in seruitutē/quasi asserere in libertatē aut in seruitutē: nō vt quidā volūt vēdicare. Salusti⁹. Cōsidero q̄ vite cōditio sit futura/in nosmetipsos in libertatē vindicim⁹. — *Valla. / Salustius / Cicero / Idem / Salustius*

Uult parco faueo ternum pro seruoqꝫ quartum

¶ Parco signs fauere regit dtm̄. Therē. Tādē aliquātulū tibi parce. Aliqn̄ signt seruare (ꝛ tn̄ parsimonia) ꝛ regit actm̄. Te. Qd̄ is vnciatī ꝯpcit miser id vniuersū arripiet — *Therentius.*

Aspiro signans faueo ternum rogitabit
Incūbo vel peruenio quartum ad preeunte
Inqꝫ vice quarti poscit quandoqꝫ datiuum

¶ Aspiro signs idē qd̄ faueo regit dtm̄. Virgi. Aspira primo fortuna labori. Ouidius. Corporis dii ceptis aspirate meis. Aliqn̄ signt idem qd̄ incumbo: ꝛ quasi toto spiritu inter⁹ sum. ꝛ idem quod accedo aut peruenio: ꝛ iis significationib⁹ regit actm̄ — *Uirgilius. / Ouidius*

presficta hac preposit[illegible] [illegible] comitatu tota con-
tra petit. Cicero. Non unquam ad curiam [illegible] Regit etiam loco acti[illegible] Cicero
Si qua ratione preclaris magnitudinis [illegible] Salustius

Adsum sum presens sextum vult in preeunte
Vel ternu prosum ternum: venio quoque nullum

Adsum significans idem quod presens sum regit dativum vel ablativum: ut affuit comitiis vel in comi-
tiis. Significans prosum vel auxilior regit solum dativum. Therentius. Volo adesse vobis in hac tur- Therentius.
ba. Significans venio nullum casum regit. [illegible] Virgilius

Disco haud [illegible] presto / sextum simul a petit absum.

Absum significans idem quod [illegible] sum presto regit ablativum cum hac prepositione a prefic-
te. Therentius. [illegible] longe abest a [illegible]. Cicero. Ego te a nobis [illegible] posco. Therentius.
Cicero

Desum deficio ternum vult deficientis
Defectus rectum: in infinitus modus obstet.

Desum significans deficio regit dativum deficientis et nominativum defectus vel illius rei que deficit. The- Therentius.
rentius. Nihil cuiquam: nihil si nihil deest [illegible]. At ille [illegible] aliquando vertitur in accusativum per exclusionem
coniunctionis quod: ut nullam rem mihi deesse spero.

Insum vult ternum sextum simul in preeunte.

Insum regit dativum vel ablativum cum hac prepositione in preeunte. Therentius. [illegible] inest Theren.
in vultu. Quintilianus. [illegible] Quintilianus

Intersum presens sum vult sextum in preeunte
Aut ternum: disco vel sextum a vel ab preeunte
Et quartu iuncto ad: pro differt vultque dativum
Vel quartu preiuncta inter sextum a qu- que iuncta

Intersum significans idem quod presens sum regit dativum vel ablativum cum hac prepositione in preiuncta. Cicero.
Cicero. Sepe interfuit [illegible] meorum equalium. Significans idem quod disto regit ablativum cum
prepositione a vel ab: ut ab hac urbe ad mare viginti milliaria intersunt. Significans idem quod
differo regit dativum. Therentius. [illegible] intelliges quid interest. Aliquando accusativum cum inter. Cicero Cicero
Inter hominem et belluam hoc interest. Aliquando ablativum cum hac prepositione a vel ab preiuncte [illegible] al-
tero parum interest.

Confero conuenio signans quartum sibi poscit
Cum iuncto et sextum vel quartu inter preeunte.
Ascribo signans duplicem quartu in mediante.
Compato vult quartum ternu aut sextu preeunte
Cu dono ternu et quartum vice terni
Quartum in preiuncto prosum ternu in quoque quartu
Me te se nos vos illi iunctis notat ire

Confero significans conuenio regit accusativum et ablativum hac prepositione cum preiuncta: ut contulit mul-
ta cum eo. Aliquando accusativum cum inter: ut conferebamus multa inter nos. Significans ascribo regit
duplicem accusativum mediante in. Therentius. In me omnem confert culpam. Significans comparo regit accusativum Theren.
et dativum vel ablativum cum hac prepositione cum preeunte: ut comparo te illi vel cum illo. Significans dono re-
git dativum et accusativum: vel loco dativi accusativum cum in: ut contulit mihi vel in me multa beneficia. Significans
prosum regit dativum vel accusativum cum ad: ut hoc confert multis vel ad multa. [illegible]
cum me/te/se/nos/et vos [illegible].

Effert extollit leuiat extra fert sepelire.

Vult quartum verbo quartum et sextum preeunte.

Virgilius Plautus Lucilius.

Effero signs idē qd extollo regit actm. Vir. Extulit hic decies. Signs levo vel ergo regit actm. Idē. Ostēdit dextrā idē extulit [illegible] ex signs extra fero. Plaut⁹. ne pede domo effera. Lucili⁹. Depugnabitur p se ipsi & moriuntur ac se vltro efferēt. Qz qñ sigt verto vel trāsfero vnā linguā ex alia regit actm & abltm prepōne preeunte: vt diu⁹ Hieronim⁹ extulit sacras lras ex greca lingua in latinā.

Defero predo notans quartum petit atqz datiuū
Ad vel preiuncta quartum vice sepe datiui
Affero vult duplicem quartum in siue ad preeunte

Cicero Virgilius

Defero signs aliqd celatū pdo vel accuso regit dtm & actm: & l vice dtī sepe actm cū ad prepōne postulat. Cicero. [illegible] me deferre ad senatū. Aliqñ sigt affero: & tūc regit duplicē actm hac prepōne in vel ad prelicta. Virg. Defer in italiam.

Differo quū signat disto quartum petit inter
Preiuncta aut sextum cum preposita preeunte
Signans diuulgo dispono diuido quartum.
Protraho sed geminos quartos petit in mediante

Cicero.

Lucilius Virg.

Differo signs [illegible] regit [illegible]. Cicero. [illegible] differat inter [illegible] rū opinione: & aliqñ abltm cū prepōne: vt heres quāto tpe paruul⁹ est nihil differt a seruo. Signs diuulgo regit actm. Lucili⁹. Laudes cū de me differo sermonibus [illegible]. Silr p dispone. Virg. Illo ecciā seras in versum distulit vlmos. Silr p diuido/scindo/vel dissipo. Virg. atqz arida differt. Nubila. Signo ptraho vel in lōgū extendo regit duplicē actm mediāte hac prepōne in. Virg. Distulit in serā cōmissa piacula mortem.

Infert impono concludo immitto notans vult
Quartum sed facio contra quartum atqz datiuum
Mete senos vos adiunctis denotat ire

Virgilius. Seneca. Salustius.

Infero qñ sigt impono regit actm. Virg. Inferretqz deos latio. Signs concludo & qñ in vnū fero regit actm. Seneca. Cū ex argumētis qd pposuerat intulisset. Silr signs immitto & ipono: vt infer huc digitū. Sed signs facio cōtrariū regit dtm & actm. Salusti⁹. Iterū iā patrie bellum intulit. Et iūctū cū me/te/se/nos & vos sigt ire. Virg. infert se septis nebula.

Quartū cum terno vult affert immolo signans
Obuio polliceor sic porrigo do quoqz sponte

Offero signs imolo vel sacrifico regit dtm cū actō. [illegible] Deo pmitias frugū offerimus. Etiā sigt polliceor. Iustin⁹. Cū se [illegible] obtulisset. Et sigt obuio & hoc iūctū cū me/te/se/nos/aut vos. Virg. Qui se venientib⁹ vltro. Offert. Itē sigt porrigo vel obiicio bonū vel malū. Virg. [illegible] venientib⁹ offert. Sigt etiā do sponte. Lucili⁹. hoies ipsi hāc sibi molestiā offerūt.

Perfero cū signat patior quartū sibi poscit
Apposito quartumve et ternum vel sub vice terni
Actū deposcit quartum simul ad preeunte

Perfero signs patior regit actm: vt ptuli multa incōmoda. Signs apporto regit actm & dtm: vt Hieronim⁹. [illegible] tua mihi munuscula preferēs detulit simul & suauissimas lras.

Pro narro reddo refero quartum atq datiuum
Vult solum renouo reno quoq recenseo quartū
Conuerto ascribo duplicē quartum in mediante
Pono inconsulto: vel [illegible] repono notabit
Tunc [illegible] quartos simul ad mediante [illegible]

¶ Refero signās narro vel reddo regit hūc acīm. Virg. Referas ergo hec et nūcius [illegible] ibis pelide. Idē. O mihi preteritos referat si iupiter annos. [illegible] [illegible] sus fero regit solū acīm. Virg. [illegible] [illegible] co. Idē. Ille pedē referēs [illegible] atq sigeat. [illegible] [illegible] stabulis nūerūq referre [illegible] Signās cōuerto aut scribo regit duplicē acīm [illegible] me diante. Virg. Multa variusq labor mutabilis eui retulit in melius. [illegible] ascribo. Suetoni⁹. ⁊ in deoꝝ nūerū [illegible] retulit. [illegible] me diante. Quintilian⁹. Ad patrē arma nō retulit. Signās incōsultatione pono regit duplicē acīm [illegible] [illegible] propinquos. — Virgilius 1, Idem, Virgilius 3, Virgilius 10, Sveton ius., Quintilianus

Euado enitergo signans simul ex sibi conectit
Casus perueniē quartū siue in preteritum
Transeo vult quartum aut sextū cum prepositiuo

¶ Euado signās id qd enitergo fio vel pduco [illegible] sibi conectit casus. vt [illegible] [illegible] vir doct⁹. Cicero. An vero euaserit ne nō putaremus [illegible] natura potuisse [illegible] euadere. Signās id qd puenio/ascēdo: vel ad difficultatē venio regit acīm [illegible] [illegible] ad vel in. Virg. Euado ad summi fastigia culminis. Idē. [illegible] [illegible] rasq euadere ad auras: hoc op⁹ hic labor est/in portu deq tandē euasit. Signās id qd trāsco/exeo/vl [illegible] Virg. Euaditq celer ri pā irremeabilis vnde. [illegible] — Cicero, Virgilius, Idem, Virgi.

Me letum [illegible] signans poscit sibi primum
Gratulor et quartum aut sextum cū prepositiuo
Quando deo iunctum est vel dus ternum sibi solū
Postulat/et signat vel supplico siue ago gratis
Signat idem gratoꝝ [illegible] ꝛ poscit eaudem.

¶ Gratulor [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Valla. Gratulor [illegible] meis quib⁹ vt te [illegible] datū est. Ouidius. Nō efficiet [illegible] dignūq [illegible] pueris nō gratulet sibi: qd [illegible] [illegible] [illegible] pocte nōnunq [illegible] [illegible] Gratulor [illegible] lā titulis accedere nostris/supplere pōt mihi/tibi vel nobis. [illegible] tores. Quintilia. [illegible] Gratulemur [illegible] [illegible] [illegible] sub intelligenobis. [illegible] [illegible] [illegible] Virg. [illegible] [illegible] tum vallēse [illegible] — Valla., Quintilianus, Ouidius., Quintilianus., Virgilius.

Intueoꝝ signans aiaduerto dato quarto
Punio sed signans quartū vult in preterite

¶ Animaduerto signās id quod intueor vel cōsidero (autore Sipontino) requirit acīm sine prepōne. Plaut⁹. Animaduerto [illegible] [illegible] [illegible] nio: sed signter animaduertere est eius qui in alterum habet potestatem [illegible]

a crite hoc est cū animaduersione plures res postulat actū. ꝯ. Gellius. Verebatur enim ne nimia ira parcius in eū grauius animaduerteret.

¶ De constructione verboꝝ impersonaliū.

Est refert sic interꝗ est. cum est vtile signant
Vel spectat genitū post se poscunt genitiuis
Exceptis ego nos tu vosꝗ sui vice quorum
Possessiuoꝝ sextos poscunt muliebris
His detur cura pro sexto intellige recte
Interdum fiunt hec personalia pre se
Et poscunt rectum. post se casus et eosdem
Que regere assoleant impersonalia sita

¶ Hec vba impsonalia est/interest/refert qn vel est vtile vel spectat signt regunt gtm casum oim casualiū. excepto gtis hoꝝ pnoim ego/nos/tu/vos et sui. loco quorū sumēdꝰ est ablatiūs casus femininus gnis illoꝝ possessiuoꝝ: ⁊ ablatiūs huiꝰ nois res p eo substātiuo intelligitur. Theretiꝰ. hoc paruū est. Cicero. Permagnū interest: q̄ tpe hec lre reddātur. Therē. Mea nihil refert/ dū potiar. Cicero. Scio qd mea interest qd sui vtriusꝗ nostrum. Interdū vo hec vba interest/refert/ ⁊ est fiunt impsonalia ⁊ regūt añ se ntm casum ⁊ post se eosdē casus qs regebāt impsonalia. Cicero ad curionē. Illud qd esset qd nostra aut eorum interesset. Therē. Hoc pacto est consuescere filiū suū sponte recte facere.

Theretiꝰ
Cicero
Therentius
Cicero
Cicero
Theren.

Hec ternū poscunt impersonalia constat
Accidit atꝗ placet licet ⁊ libet obtigit atꝗ
Congruit euenit ⁊ contingit sufficietꝗ
Conuenit incūbit vacat expedit addito prestat
Obuenit atꝗ liquet patet iis assu venit adde
Hec fieri interdū vel personalia possunt
Et pre se rectum. post se rogitantꝗ datiuum.

¶ Hec impsonalia super posita regūt post se dtm. Sed aliqn siūt psonalia ⁊ regūt añ se ntm ⁊ post se dtm. vt hoc mihi placet mihi. Therē. Hec id qd mihi obtigerit.

Theren.

Hec sextum benefit malefit facit et fit agentem
Pre se deposcunt cum preposito preeunte
Et post se ternum iungi poscunt patientem

¶ Hec impersonalia benefit/malefit/satisfit poscūt añ se ablm cū prepōne agentē ⁊ post se dtm patientē. vt a te benefit mihi. Cicero. Videat velim quō satisfiat ei

Cicero.

His prestat patiens: quū impersonalia fiunt
Quartus: delectat iuuat atꝗ decet vel oportet
Preterit atꝗ latet fugit hauud capit addito fallit
Post se infinitiuumꝗ modū anteriore reposcunt

Interdum fiunt hec personalia rectum
Et pre se poscunt post se quartum quoqȝ iungi

¶ Hec impersonalia delectat/iuuat/decet/oportet: similr hec pterit/latet/fugit: non capit/et fallit poscūt añ se actiū casum patientē. Et hec quatuor anteriora delectat iuuat/decet/et oportet infinitiuū post se postulāt: vt me delectat iuuat/decet/oportet scribere. Reliqua infinitiuū refugiūt: vt me preterit/latet/fugit/nō capit/fallit qd agā: et sigñt idē qd ignoro vel sum immemor. Interdū tñ hec oīa psonalia fieri possunt et regūt añ se ntīm et post se actīm: vt lectio delectat me. Tue lrē me delectāt Virg. Nō oēs arbusta iuuāt. Ouidi⁹. Ista decēt humeros gestamina nr̄os. Therē. Que assolēt queqȝ oportēt signa oīa ad salutē huc cē video eius dicta me fugiunt. ¶ Hec impsonalia iuuat/decet/latet/delectat/et oportet regūt añ se actīm loco ntī: et post infinitiuū modū: vt me iuuat legere. Theren. Facis vt te decet. Idem. Id nos facere oportet. Virgilius. Ouidius Therentius.

Hec penitet tedet miseretqȝ pudetqȝ pigetqȝ.
Pre se deposcunt quartū recti vice/post se
Vel genitiuū infinitiuum ve modū vicē quarti

¶ Hec verba impersonalia penitet/tedet/miseret/pudet/et piget regūt añ se actīm loco ntī: et post se gtīm vel infinitiuū modū loco actī: vt me tedet vite vel viuere.

Desinit et debet solet incipit atqȝ potest vult
Infinitiuus quando modus additur illis
Impersonalis/tum impersonalia fiunt
Infinitiui sibi structuramqȝ reposcunt
Quod si iungatur personalis modus illis
Infinitiuus/tunc personalia fiunt

¶ Hec vba desinit debet/solet/incipit/pōt et vult iuncta infinitiuis impsonaliū sunt impsonalia vt eorū infinitiuorū ɔstructionē poscūt: vt me incipit tedere vigilie/mihi desinit placere/te dȝ penitere facti/illū solet tedere laborū: me icipit pigere facti Quōsi infinitiu⁹ psonaliū iūgatur psonalia efficiūt: vt ego desino indulgere delitiis

Pertinet et spectat simul attinet ad preeunte.
Quartum deposcunt impersonalia post se
Nonnūqȝ fiunt hec personalia/rectū
Et pre se poscunt post se quartū ad preeunte

¶ Pertinet/spectat/et attinet regūt post se actīm casum cū prepōne ad preeūte: et nūqȝ dtīm: vt attinet ad te istec curare. Therē. Nihil ad me attinet. Cicero ad therinū. Que mihi in mentē veniebāt queqȝ ad te ptinere arbitrabar/existimaui me ad te scribere oportere. Et nōnūqȝ hec sunt psonalia et regūt añ se ntīm casū et post se actīm cū ad. Theren. Ea cures q̄ nihil ad te attinent. Therēn. Cicero.

Sextum preposito preiuncto siue datiuum
Pre se verba petunt impersonalia vocis
Passiue/et post se quedam qnqȝ datiuum
Aut ablatiuum cum preposito preeunte
Hos modo depascant sua personalia casus

Et sine casu vllo constant quandoqz solute

¶ Verba impsonalia passiue vocis regūt an̄ se ablr̄m cū prepōne vel loco ablr̄i dtm̄ (autore sulpitio) vt a me vel mihi statur. Regūt etiā interdū post se dtm̄ vl' ablr̄m cū prepōne si eorū impersonalia hos casus regāt: vt a me vel mihi seruitur tibi. Martialis. Nō bn̄ (crede mihi) seruo seruit amico. a me vl' mihi auditur abs te. A me statur in foro. Et a me vel mihi interdictū est tibi aqua ⁊ igni. Et aliqn̄ sine casu absolute ponūtur. There. Quin nemini obtrudi pōt / itur ad me. Idē. Quid agitur statur.

Marcialis. Therentius. Idem

A multis actus fieri quum significatur
Atqz ignorātur multi / tunc sumere vocis
Passiue debes impersonale venuste

¶ Qn̄ aliqs act⁹ sigt̄ur a multis fieri: ⁊ ignorātur illi multi: tūc sumendū est impsonale passiue vocis. Horati⁹. Iliacos intra muros pugnatur et extra. Virg. itur in antiquā siluam. Ouidius. Viuitur ex rapto nō hospes ab hospite tut⁹. Therē. Et ne ytfertur forma.

Horatius. Virgilius. Ouidius. Therēti.

Quartum infinitus pre se modus expedit addi.
Atqz sui verbi casus post se petit omnes
Impersonalis tamen infinitus habebit
Pre se et post se omnes casus quos vult sibi verbum.

¶ Infinitiu⁹ mod⁹ regit an̄ se actm̄ casum: ⁊ post se vult oēs casus qs vbū a quo deducitur. Therē. Nūc me hospitēlites sequi / qz hic mihi sit facile aliorū exēpla commouēt. Infinitu⁹ tn̄ impsonaliū regit an̄ se ⁊ post se eos casus qs vba a quib⁹ deducitur: vt a me satisfactū nō est tibi / pdolet animo.

Verba soluta iste impersonalia dicas
Fulminat et ningit pluit ⁊ tonat atqz choruscat
Grandinat atqz gelat noctescit iunge diescit
Addas lucescit tempescit diluculascit
Horum dant aliqui rectum (quandoqz) quibusdā.
Et quartum / sextoqz pluit sic linius addit

¶ Hec vba ipsonalia fulminat ningit pluit tonat choruscat grādinat gelascit noctescit diescit lucescit tēpescit ⁊ diluculascit dn̄r absoluta: hoc est sine supposito ⁊ apposito ꝯstare p se possunt. Adiungūt tn̄ aliqui ntm̄ quibusdā istorū: ⁊ etiā actm̄. Sulpiti⁹. Iupiter pluit lapides / fulminat turres / grādinat segites. Valla. Licet nūc dicam⁹: de⁹ pluit carnē pluit māna pluit escā. Propheta. Pluit sup pctōres laqos ignis. Staci⁹ in thebaide. Saxa pluit. Lini⁹. Nūciatū est in albano lapidib⁹ pluisse.

Sulpitius. Valla. Propheta. Statius. Linius

¶ De subauditione nti et verbi.

Verborum prime persone siue secunde
Exprimitur rectus raro / at plerūqz tacetur
Significātia ni vel quum discretio fiat

¶ Cū vbis prime aut scde persone rarissime exprimitur ntūs: sed vt plurimū reticetur: quia huiusmodi ntūs est certus: qualis ego / nos / tu / ⁊ vos: nisi ad discretionem vel significātiā denotandā. Est aūt discretio quū act⁹ vbi attribuitur alicui cū discretione ⁊ exclusione aliorū: vt ego id effeci: quasi dicerem nullus alius. Virgilius.

¶ Tu mihi quodcumq; hoc regni tu sceptra iouemq; cōcilias. Tu q̄si diceret ꝛ nō alius Signū est quū act⁹ verbi attribuitur alicui cū excellētia. Virg. Ast ego q̄ diuū in- Virgilius.
cedo regina iouisq;. Et soror et ꝯiūx vna cū gēte tot annos. Bella gero/ hec iuno: pau Idem
lo añ ꝯquerēs se victā a troianis dixit/ pallas ne exurere classem argiuū potuit ast
ego: quasi diceret q̄ excellētior sum pallade hostes superare nequeo. Et hmōi ntīcū
quadā arrogātia proferūtur.

Verborum ad solos hoies quorum attinet actus
Exprimitur rectus raro at plerumq; tacetur
Post propria autorum nonnūq; et verba tacentur

¶ Cū v̄bis quorū act⁹ ad solos hoies attinet rarissime exp̄mitur ntūs īmo retice
tur vt plurimū: vt aiūt/ ferūt/ dicūt/ asserūt/ inquiūt. ꝛc. in his ꝛ silib⁹ subaudit hoies
Et rursus propria noia autorū ⁊ q̄a verba reticētur nōnunq;. vt vn̄ boetius. de quo
virgilius subauditur dicit/ loquitur/ scribit. ꝛc.

¶ De constructione noīm locorum

Que perstare loco designant omnia verba
Post se coniungi sextum/ quartum de reposcunt
Pro vario sensu coniuncto prepositiuo.

¶ Oīa v̄ba sigñtia p̄manentiā in loco regūt ablt̄m vel act̄m preiūcta (p varietate
sensus) prepositione. Therē. Audiui cū esse in asia. Idē. apd̄ forū e dauo audiui. Is Therentius.
eiectus est apud andrū insulā. Et ad hoc p̄ceptū reduci p̄nt fere oēs p̄pōnes: vt fui Idem
cū patre vel apud patrē. Habito ante/ cis/ citra/ post/ vltra/ secus/ iuxta forū. Cōsti
tuti sunt vigiles circa/ extra/ intra/ muros vrbis/ cōtra incursionē hostiū. Sol⁹ ha-
bitat siue absq; procul a cōmunitate vicinorū. ꝛ sic de aliis.

Urbis vel pagi proprium si verba sequatur
Que perstare loco signant pone id genitiuo
Aduerbi in morem: si prime siue secunde
Flexure fuerit sic singlari variatum
Duntaxat numero/ sin terne aut sit variatum
Plurali tantum proprium tunc pone datiuo.
Sed metri causa licet vsurpare poetis
Pro terno sextum casum quandoq; licenter.

¶ Propria noia vrbiū vel pagorū si sequātur v̄ba sigñtia p̄manentiā in loco/ si prī
me aut scd̄e declinationis fuerint: ꝛ singulari tm̄ declinatā in gtō casu aduerbialit̄
ponētur: vt padue ꝛ mediolani fui. Salusti⁹. hec vbi roma cōpta sunt. Therē. Ea Salustius.
habitabat rhodi. Sin tertie declinationis fuerint/ aut plr̄ tm̄ declinata in dtō ad- Therentius
uerbialiter ponētur: vt diu⁹ augustin⁹ carthaginīnat⁹ fuit. Cicero floruit athenis
Helli⁹. Socrates athenis dānat⁹ est. Hellius

Post se verba petit quartum in siue ad preeunte
Ad loca que motū signant quem sepe poete
In ternum mutant grecorum more licenter
Iūcta ad et in seruant structuram plurima eandem

¶ Oia verba signtia motū ad locū regūt post se actm̄ casum preeūte hac prepōne
ad vel in. Et interdū versus postposita: vt eo ad forū / in forū / vel forū versus. pficis
Therēti. cor in galliā. Therē. In asiam pfect⁹ est. Sūt cōstruūtur vba cōposita cū ad et in: vt
ad litt⁹ applicuit. Infero merces in italiā: poete tn̄ licēter hūc actm̄ in dtm̄ sepius
Uirgilius nutāt. Uirg. Et tandē in bojois tu maxrum ilabitur oris. i. ad oras. Idē. Inferretq
Idem deos latio genus vnde latinū. i. in latinū.

Urbis vel pagi propriū si verba sequatur
Ad loca que motum signant / id ponito quarto
Aduerbi in morem: ꝛ cū prepositiuo aliquando.

¶ Propria noīa vrbiū vel pagorū si sequātur vba signtia motū ad locū in actō ca-
su aduerbialiter poni debēt: vt eo patauiū. Cicero. Pridie id⁹ octobris athenas ve-
nim⁹ corcyrā belli. Tum e nauigauim⁹ / hora qrta brūdusiū venim⁹. aliqn̄ tū (ꝫ rari⁹)
Cicero. prepō illis additur. Cicero de senectute. Adolescētulus miles pfect⁹ sum ad capu-
am: ꝛ qnto anno post ad tarentū questor.

Que remouere loco signant poscunt sibi verba
Casum appellatiuū cum preposito preeunte

Therentius. ¶ Oia vba signtia remotionē de loco regūt abltm̄ cū prepōne preeūte: vt discedo
ab vrbe a magistro abs tito / descēdo de mōte. Therentius. Mulier que commigra-
uit ex andro huc vicinie.

Urbis vel pagi propriū si verba sequatur
Que remouere loco signant / id ponito sexto
Aduerbi in morem / ꝛ cū prepositiuo aliquando

¶ Propria vrbiū vel pagorū si sequātur vba signtia remotionē de loco ponētur in
Cicero abltō: vt venio roma / bononie. Aliqn̄ iis ppriis additur prepō in abltō. Cice. Quo
Idem vt veni hostē ab antiochia recessisse cognoui. Idē. Ut ab athenis supra maias ibe
etiam irent.

Rus domus exposcunt constructuram propriorū
In cunctis casibus / sed militiā quoqꝫ bellum
In humus in genito tantum at quarto quoqꝫ sexto
Preiungi semper sibi poscunt prepositiuum

Therentius ¶ Hec noīa rus / ꝛ dom⁹ ppriorū noīm cōstructionē exposcūt in oīb⁹ casib⁹. Therē.
Idem Ruri me cōtineo. Idem. Rus eo ibi me macerabo. Idē. Ecce autē video rure rede-
Salusti⁹ untē senē. Salusti⁹. Domi miliciequ boni mores colebātur. Therē. Penates hinc
Theren. salutatū domū diuertar. Domo reuertor. Sꝫ hec noīa militia hum⁹ hāc cōstructio-
Salustius nem in gtō tm̄ postulāt. Salusti⁹. humi requiescere. Idē. domi militieqꝫ. ꝛc. Therē.
Theren. In militiā pficisci gnatū cōpulit. Salusti⁹. pā theru arbitrio belli miliciequ respub-
lica agitabatur. Horati⁹. Nū pmis vrbis belli placuisse domiqꝫ.

Preposita exposcunt hunc (pulchre) compositura
Casum nōnunqꝫ quem poscunt appositura

Uirgilius ¶ Prepōnes in cōpōne nōnunqꝫ casum postulāt quē in appōne vt adeo vrbē / ineo
gratiā. Uirg. Quāuis multa meis exiret victima septis.

¶ De modo respondendi.

Quo casu querens rogitat responde in eodem

Sed si per cuius possessiuum rogitaris
Uel genitum quis qui/respondebis genitiuo
Per possessiuum ni quum responderis in quo
Quem verbum querens poscit responde in eodē

¶ Qñ fit interrogatio respondendū est p eundē casum per quē interrogatio fit: vt si rogetur/quē queris? Rñdere potes te vel iohannem. Sȝ qñ fit interrogatio per hoc possessiuū cuius/cuia/cuiū: vel gtīn huius interrogatiui quis/que/qđ. per genitiuū est respōdendū: vt si queratur. Cuiū vel cuius est hoc pec°? rñderi pōt p̄ris vel melibei. Nisi qñ respōsio fiat per possessiuū: tūc eñ respōdebis in eodē casu quem verbū interrogans post se regit: vt si queratur. Cuiū vel cuius est hoc aīal? Respōdeas. Meū tuū/suū/vel fraternum. Cuius vel cuia interest? Mea/tua/sua.

Quando regit varios casus verbum per eundem
Casum tunc semper non respondere teneris
Sed quandoqȝ alium quem verbū vult sibi iungi

¶ Sed qñ verbū interrogans regit post se varios casus/nō reqritur vt p eundē casum respōdeas/sȝ interdū per aliū casum quē vbū post se regit: vt si queratur. Cuius criminis est accusatus? furti ne an homicidii? Respōdeas neutro vel de neutro: nō aūt neutri°. Quāti emisti hūc equū? Uiginti minis/nō aūt viginti minarū.

¶ De vsu & constructione gerundiorum.

¶ De vsu gerundii in di.

Infinitiui sensus quando immediate
Post substantiuum comitatur non animatum
Infinitiui sensum in di pone gerundo
Et quandoqȝ modo coniunctiuo vt preeunte

¶ Qñ sensus infinitiui modi immediate seqtur post nomē substātiuū inanimatuȝ in gerūdio in di ponetur: vt amor dī cēdi/cupiditas habēdi/studiū legēdi/loc°. cognoscēdi. Et aliqñ in cōiūctiuo modo. Therē. Sed ea gratia simulaui vos vt pertentrē. Idē. Ita ne obstinate operā dat vt me a glicerio abstrahat. Therentius. Idem

Infinitiui sensus quando immediate
Que genitum poscunt post adiectiua sequatur
Infinitiui sensum in di pone gerundo
Et quandoqȝ modo coniunctiuo vt preeunte

¶ Qñ sensus infinitiui modi immediate seqtur noīa adiectiua que gtīn regūt ponetur in gerūdio in di. Et qñqȝ in cōiunctiuo modo vt preeūte. Therē. Quā cupida erā huc redeūdi. Ille est auidus lucrādi vel vt lucretur. Cyrillus ad diuū Augustinū in quadā epl'a. formādi vocē nulla tenus cōpos eram. Therēn. Cyrillus.

Cum sensus geniti presentis participantis
Post quoduis nomen substantiuum comitatur
Uel genito hunc ponas verbalis/di ve gerundo.

¶ Qñ sensus genitiui casus participii p̄ntis tp̄is seqtur post quodcūqȝ substantiuum ponetur indifferēter vel in gerūdio in di vel in gtō noīs. Uerbalis: vt p̄nceps

Cicero. pingendi vel picture appelles. Uirg. Pater ipse colendi. Cicero. Ille dicẽdi opifex.

De vsu gerundii in dum.

Infinitiui sensus quando rationem
Subsequitur/casum qui declarat rationis
Infinitiui sensum in dum pone gerundum
Ad preeunte vel ob propter raro in simul ante
Et quandoqȝ modo coniunctio vt preeunte.

Therẽti⁹ ¶ Qñ sensus infinitiui sequitur orone͂ declarãs cãm orõnis in gerũdio in dũ ponetur
Ualla. hac prepõne ad preiũcta ꝛ aliqñ ob vel ppter: ꝛ aliqñ (lȝ rarius) in etate. Therẽti⁹.
Uirgilius Dies mei vt satis sit ad egendũ vereor. Ualla. Ego veni ob vel ppter te redimẽdũ/
Cicero. vado ad vel in capiendũ hostẽ. Uirg. Nãqȝ ante domandũ ingẽtes tollẽt animos.
Therẽti. Et aliqñ ille sensus infinitiui in ꝯiũctiuo mõ (hac ꝯiũctione vt piũcta) ponet. Cice.
Scio te oĩa facturũ vt nobiscũ q̄ primũ sis. Therẽ. Puelle hec adornãt vt lauet ad
hortor.

Post curo mando loco sic conduco habeoqȝ
Pro debet/sine preposito dum pone gerundum

¶ Post hec verba curo/ mãdo/loco: habeo p debeo sumptũ/gerũdiũ in dũ sine pre
positione sp̄ vsurpãt autores: vt sepulturam faciendã locabãt/ colũnã faciendã cõ
Ualla. duxerãt/gladiatores vt rapiẽdos mãdabat/lapides iaciẽdos curabat/ ꝯsolãdos
Uirgilius cos magis q̄ puniẽdos habui. hec valla. Uirg. Tretio regi furti mãdarat alẽdũ.

In dum perpulchre licet vsurpare gerundũ.
Impersonale est sibi coniũcto loco oportet.
Terno ꝛ ponetur vox que recti esse videtur
Et quandoqȝ habeo ponetur sub vice oportet.
Uel rus participans/vel dus cum sum sibi iuncto

¶ Loco hui⁹ vbi oportet ppulchre vsurpare lȝ gerundiũ in dũ cũ hoc vbo est imp
Therentius. sonali sibi adiũcto: ꝛ dictio q̄ videtur eẽ nti casus ponetur in dtõ. Therẽ. Alieno mo
re viuendũ est mihi. Et aliqñ loco oportet vsurpatur habeo/es. Silr participium
Cicero tã pñtis q̄ posterioris futuri. Cice. ad lentulũ. Tandẽ habeo polliceri. Idẽ i cato
Idem ne maiori. Neqȝ eos solũ ꝯuenire habeo quos vidi: sed etiã q̄s audiui. Qd̄ vt valla
Ualla interp̄tatur: idẽ est qd̄ pollicẽdũ ꝛ ꝯueniẽdũ est mihi: vl ꝯuenire me oportet. Ouidi.
in heroidib⁹. Per qd̄ sepe ieras: p qd̄ iturus eras. i. per qd̄ ire oporteret. Quintilia.
Quintilianus. Nõ sit preceptor eorũ q̄ emendãda erant dissimulator. i. q̄ emẽdari oportuit.

Inter preiuncta licet vsurpare gerundum
In dum perpulchre nonnunq̄ sub vice recti.
Casus/atqȝ sui verbi quum aut dum preeunte.
Participans vel in ens/preiũcto in do ve gerundũ
Quartũ aut verbalis/similis vel nominis: inter
Preiuncta/aut sextũ cũ preposito preeunte

Uirgilius ¶ Lo conti casus ꝛ verbi hoc aduerbio dũ/aut quũ/preeũte venuste vsurpare licet
gerundiũ in dũ preiũcta hac prepositione inter. Uirg. Et inter agendum occursare
capro (cornu fert ille) caueto hoc est dum vel quum agas: Aliqñ etiã gerundium in
do preiuncta hac prepositione in. Et aliqñ actiũ cũ inter vel ablĩm cũ in nominis

verbalis aut alterius nominis similis/ vt inter consultandũ/ in cõsultãdo/ inter cõsultationes vel cõsilia/ in consultatione vel cõsilio. Hec valla.

Infinitiuũ nunq̃: sed iunge gerundum
In dum post verbũ requiescere siue mouere
Vel vocitare notans/ post flagitor & paror hortor
Infinitiuũ ponas in dum de gerundum

¶ Post verba signantia quiescere/ mouere/ vel vocare infinitiuus modus nunq̃ vsurpat: sed semper gerundiũ in dũ: vt vocauit te ad currendũ nõ autẽ currere. Sto ad predandum/ nõ autẽ predari/ sedeo ad audiendũ/ nõ autẽ audire. Eo ad videndũ/ nõ autẽ videre. Sed post hec flagitor/ paror/ hortor. Indifferenter infinitiuũ modũ vel gerundiũ in dũ vsurpari põt: vt flagitor respondere vel ad respondendũ/ sum paratus scribere vel ad scribendũ/ hortor studere vel ad studendũ. Hec valla. Et quãq̃ Virgilius dicat. Quũ cõuenimus ambo. Tu calamos inflare leues/ ego dicere versus. In soluta tñ oratione infinitiuus huiusmodi non est vsurpãdus. Metri eni causa infinitiuũ loco gerũdii licẽter vsurpat grecorũ more qui gerũdiis carẽt: vt alibi. Et si tantus amor casus cognoscere nros: pro cognoscẽdi posuit cognoscere. — Valla. Virgilius

Infinitiuũ desisto desino cesso
Post se coniungi poscunt nunquãq̃ gerundũ

¶ Hec verba desisto/ desino/ cesso infinitiuũ modũ & nunq̃ gerũdiũ in dũ post se subiungi postulant/ vt desistas vel desinas lachrymari/ nõ autẽ adlachrymandũ. Therẽtius. Accessit/ cur cesso pulsare hostium vicini. — Therentius

¶ De viu gerundii in do.

Sensus participi presentis quum sine fixo
Est situs et sensus cuiusq̃ prepositorum
Istorum preit in/ vel ab/ ex/ e/ de/ simul a/ cum
In do participi sensum tu pone gerundo
Prepositis istis simul omissis aliquando

¶ Quũ sensus participii p̃ñtis tpis sine adiectiuo subiuncto est situs precedẽte sensu cuiusq̃ istarũ prepositionũ. In/ a/ ab/ de/ e/ ex/ aut cũ. Ille sensus participii in gerũdio in do ponẽ: istis prepõnib9 aliqñ prepositis/ aliqñ vero omissis. Terẽtius. In apparãdo totũ hũc cõsumũt diẽ. Salustius. Cesar dãdo subleuãdo: catho nihil largiẽdo/ gloriã adeptus est. Plinius minor. Sermonibus diẽ transigebat/ quũ a scribẽdo vacaret. Cicero ab eũdo factus est satur. Idẽ. Quid cogitas de eundo in epyrum: obrutus est e bibẽdo nimis. Theren. Putant id fieri ex assentãdo. Quintilia. Sed ratio recte scribẽdi iũcta cũ eloquẽdo est. Therẽ. Ambulãdo sum defessus. — Therẽtius. Salustius. Plinius minor. Cicero. Therentius. Quintilianus. Therentius.

Infinitiui sensus post verba precandi
Quando subsequitur/ non in do pone gerundo
Infinitiui sensum/ sed pone modo illum.
In coniunctiuo preeũte vt siue remoto
Ac infinito (quod rarius est) aliquando

¶ Quũ sensus infinitiui modi seq̃tur verba q̃ precari vel orare signt. Ille sensus infinitiui nõ in gerũdio in do (vt qdã ignari cẽsuere) sꝫ in cõiũctiuo mõ (hac cõiũctiõe vt p̃cũte & aliqñ omissa) poni debet. Cicero peto vt honoris mei causa cũ expedias. Idẽ ad acciũ Abs te peto efficias vt his cõmẽdationẽ hãc intelligat tibi adiumẽto fuisse. Et q̃q̃ (licet rarius) in infinitiuo mõ poni põt. Gelli. Nerea martis te obsecro pacẽ dare. — Cicero. Idem. Gellius

Sum pulchre iunctum cum do quandoqꝫ gerundo
Infinitiui sensum possumqꝫ notabit.
Soluende non sum signat non soluere possum

Quintilianus. ¶ Gerundiū in do cū hoc verbo sum sibi adiuncto signat idē qḋ possum cū infinitiuo
Valla vbi Quint. Placeamꝰ nobis lꝫ fortuna nr̄a pater paupi soluēdo nō sumus. i. soluere
Cicero re nō possumꝰ. hec valla. Cicero libro eplārū tertio. Que soluēdi ciuitates nō essēt.

¶ De declinatione et regimine gerundiorum actiue sumptorum.

Actiue di dum do sumpta gerundia/tantum
Singulari genito quarto & sexto variantur
Atqꝫ sui verbi casus post se flagitabunt
Et sine casu vllo sita sunt quandoqꝫ solute

¶ Gerūdia in di/dū/et do actiue sumpta/in gtō actō & ablatiuo singularibꝰ dūtaxat sunt variata: vt ntō caret/gtō vidēdi/dtō caret/actō vidēdū/vctō caret/abltō vidēdo. Et eos casus quos sua verba regūt post se poscūt: vt datur mihi potestas
Therēti. abdicādi te prediis. Et aliqñ absolute ponūtur: vt apud therentiū. Ego vapulādo ille verberādo vsqꝫ ambo defessi sumus.

¶ De declinatiōe & vsu gerundiorū passiuorum.

Di dum do interdum sunt sumpta gerundia pulchre
Passiue/que tunc flectūtur posterioris
More futuri participi/quadrareqꝫ debent
In genere & numero cū subiunctis sibi fixis.
Fixa sed in casu debent quadrare gerundis
In constructura sunt actiue resoluta.

¶ Gerūdia in di/dū/& do ornate interdū passiue sumūtur/& declinātur more participii posterioris futuri/vt ntō amādus/da/dū. gtō amādi/de/di &c. & in gñe & numero quadrare debēt cū subiūctis substātiuis. In casu tñ ipa substātiua cū gerundiis coherere debēt: vt delectatio fruendi pncipatus/ fruende prouintie/ fruendi imperii. Molestia educādorū filiorū locādaꝝ filiarū/colēdoꝝ prediorū. Exempla de gerūdio in dū. Eo ad saluādū fratrē/salutandā sororē/salutandū filios/ad salu
Valla tādos fratres/salutandas sorores/salutāda sidera. Exēpla de gerūdio in do. Occupatus sum in arādo agro/collāda filia/emēdo predio/in arādis agris/collādis filiabus/emēdis prediis. hec valla. ¶ Et in cōstructione actiue resolui debēt sic delectatio fruendi principatu/prouincia/pdio. Molestia educādi filios/ collocādi filias/colēdi predia. & sic de ceteris.

Quum recto aut terno sunt sumpta gerundia fixis
Coniunctis quadrant genere casu numeroqꝫ.
Est rectus per dum per deqꝫ aliquando gerundum.
Est ternus per dum constructura resolutus

¶ Qñ gerūdia in ntō vel dtō locātur. In casu gñe & nūero cū adiūctis substātiuis cōuenire debēt. vt apud Virgiliū. Voluēda dies en attulit vltro. Et ntūs dupliciter resolui potest. Aliqñ in gerūdiū in dū: vt i illo Therētiano. Nos gerūdꝰ est ihac

q̄ sic resoluitur/mihi nioꝛē gerendā est thaidi. Idē alibi. Mihi moꝛiendū est habē. Idem Idem
de cōpedis. i. mihi habendū est cōpedes. Aliqñ in gerūdio in do: vt in illo Virgilia Virgilius
no. Voluenda dies en attulit vltro: q̄ resoluitur dies voluēda. i. voluēdo: vel dum
voluit. Sil'r anni voluēdi tacito nos edūt/hoc est anni inuoluēdo/vl' ipse resolutio
nes edūt vtūs gerūgii p gerundiū in dū nō resolui debet: vt in illo Therētiano. Na
tū me credo ferēdis miseriis: q̄ sic resoluitur/nā tū me credo ad ferendū miserias

Casibus adiunctis nullis quandoq̧ solute
Passiue sunt in dum doq̧ gerundia sumpta.
Flexaq̧ sunt tantū genito/quarto quoq̧ sexto
Di sumptū raro est passiue/sed p̄eeunte vt
Est modus illius coniunctiuus vice sumptus.

¶ Gerūdia in dū ꝛ do passiue sumpta: aliqñ (nullis adiūctis sibi casib⁹) absolute po Salustius.
nūtur. Salustius. Pauca supra repetā quo ad cognoscēdū oia illustria magis ma= Virgilius
gisq̧ in aperto sint: hoc est cognoscātur. Virg. Alitur vitiū crescitq̧ tegēdo. Idem. Idem
Egrescitq̧ medēdo: hoc est du tegitur ꝛ modetur. Gerūdiū in di aliqñ (lz rari⁹) passi Justinus
ue sumitur: vt apō Justinū de regio puero libro. xvii. Athenas quoq̧ erudiēdi gra= Idem
tia missus: hoc est vt erudiatur. Idē in prologo p̄mi libri. Q̄ ad te imperatoꝛ an=
tonine nō tā cognoscēdi q̄ emēdandi causa trāsmisi: hoc est vt cognoscatur ꝛ emē
datur: vsitati⁹ tñ (vt valle ꝛ aliis placet) loco ill⁹ gerūdii in di vsurpatur ꝯiūctiuus Valla.
mod⁹ passiue vocis: vt hec vrbs eīt in periculo vt capiatur. Nec ꝗ rationē vllā video
q̄n gerundiū in di hoc in loco vsurpari posset. q̄re ei (pace q̄ vallēsis aliorūq̧ fiat)
nō lz dicere. Vnerēo huc apportātur: vendēdi gratia. Itē hec mulier ad nubendū
maturitatē puenit: qm vēo grāmatici ꝯmōi passiua ꝛ alia cū gerūdiis inflectāt. Sz
hec superioꝛa iustini exempla vallam latuisse arbitroꝛ.

Quando relatiuū sequitur post ipsa gerunda
Actiue ꝛ nunq̄ passiue ea sumere debes.

¶ Qñ post ipa gerūdia relatiuū sequitur nunq̄ passiue sed sp actiue: autoꝛe valla
sumi debēt: vt hic dies attulit mihi dicēdi ea que vellem/nō aūt dicēdoꝝ eoꝝum
que vellem.

¶ De vsu supinoꝛum.

Quando post verbum vel participale gerundum
Ad loca quod motum signat/sensus comitatur
Infinitiui: hunc tu pone prioꝛe supino.
In dum (si libeat) ponas illū de gerundo
Et quandoq̧ modo coniunctiuo vt p̄eeunte.
Atq̧ aliquando prioꝛis participante futuri

¶ Qñ sensus infinitiui modi sequitur post verbū pticipiū vl' gerūdiū/q̄ motū ad locū Therentius.
sigt ponet in prioꝛe supino vel in gerūdio in dū/ aliqñ in participio prioꝛis futuri. Idem
aliqñ in ꝯiūctiuo mō p̄cita hac ꝯiūctione vt. terenti⁹. penates salutatū deuertar. Cicero
Idē. Vltro me accusatū aduenit. Cicero. Quod ad an omū audiēdū venistis. The Virgilius
rēti. Percurro ad foꝛū vt dicā tibi oia hec. Virg. Si parituris abis.

Interdum liceat prius vsurpare supinū
Post verbū includēs in se motū latitantem
Vt loco doq̧ datur/cum compositis voco mitto

¶ Licet nonnunq̄ vsurpare primo supinū post verba latentē motū i se includentia

qualia sunt do / cuius passiuū daris vel dare / loco colloco ꝛ voco ꝛ mitto cū cōpositis
Therentius vt inuoco / admitto. Theren. Cū filiā huic nuptū do. Idē datur ne illa hodie Pam
Horatius philo nuptū. Horati⁹ in arte. Spectatū admissi risum teneatis amici. Theren. Si
Therēti. quisquā dicet phedriam intromittam⁹ cōmessatū: tu pamphilū cātatū prouocem⁹ dic.
Idem Idem. Alibi vt potui virginē nuptū collocaui.

Infinitiui sensus quando immediate
Post adiecta bilis vel ilis finita sequatur
Post ve gradus mediū neutrum genus et superantis
Hunc sensum ponas in posteriore supino

Therenti⁹ ¶ Cū sensus infinitiui imediate sequitur noīa adiectiua i ilis vl' bilis finita: vel neu
Uirgilius trū gen⁹. Cōparatiui aut suplatiui grad⁹ ponet in posteriori supino. Therē. Non
Therēti⁹ est facile expurgatu. Uirg. In breuia ꝛ syrtes vrget miserabile visu. Theren. Nihil
Salusti⁹ facili⁹ factu. Salusti⁹. Optimū factu credēs exercitū augeri.

Post adiectiua hec licet vsurpare supinum
Posterius dignus / mirandus / mirus / acerbus.
Lucidus obscurus / clarus sic perspicuusqꝫ
Obscenus / turpis / iocūdus periculosus
Absurdus / fedus / rarus / pulchrū atqꝫ salubre

¶ Posteri⁹ supinū vsurpatur post hec adiectiua supi⁹ dicta: vt dignū annotatu / mirandū vel mirū auditu / acerbū aspectu / lucidū intellectu / obscurū cognitu / clarum preceptu / pspicuū iudicatu / obscenū vel turpe dictu / iocundū memoratu / piculosū factu / absurdū / fedū vel pulchrū visu / salubre potu.

Deqꝫ loco motū que signant verba supinum
Posterius nunq̄ rogitant in do ve gerundum
Post se: sed semper nomen verbale aliud ve
Quod simile est nomē cum preposito preeunte

¶ Uerba signātia motū de loco nūqꝫ volūt posteri⁹ supinū vl' gerūdiuū in do (vt qdā
Ualla imperiti cēsuere) sꝫ nomē vbale vel aliud nomē sīle ēpositā ꝓpōne (autore valla) vt redeo a venatiōe: nō aūt venatu vl' venādo / redeo a cena nō aūt cenatu aut cenādo.

¶ De visu participij ꝛ venustate.

Binis de causis inuentum participans est
Uel sermo vt breuior fiat dilucidiorqꝫ
Quando excludatur cōiunctio siue relatū
Aut aduerbū / vel quod sit quandoqꝫ necesse
Ut per participans habeas exprimere quedam
Que vetitat dici per verbū sermo latinus

Participiū duab⁹ de causis inuētū fuit: pma vt oro esset breuior dilucidiorqꝫ omissis relatiuis aduerbiis / ꝛ cōiūctionib⁹. Scda ꝓpter necessitatē: qr aliqñ fit necesse vt quedā p participia proferantur que per verbū dici non sunt latinitas.

¶ De exclusione coniunctionis copulatiue.

Perpulchre verbi pro tempore sepe futuro

Sumere sum possis & participale futurum

¶ Participium futuri temporis cum hoc verbo sum/es/fui. pro pulchre nonnunquam sumi potest pro futuro tempore verbi: vt cum dico continuo huc veniet. pulchrius dicitur continuo est venturus

Quum duo verba simul coniunctio copula iungit
Excludi poterit coniunctio sepe venuste
Alterutro verbo mutato in participale.

¶ Quum duo verba per coniunctionem copulatiuam connectuntur omissa coniunctione copulatiua alterutrum illorum verborum venuste in participium sepius commutari potest: vt si dicam. viuit et valet. Venustius dicitur viuens valet: vel viuit valens.

¶ De exclusione quamquam nisi cum similibus.

Quum verbum preeunt nisi quamquam consimilesque
Pulchre in participans verbum mutare licebit
Omissis illis simul expressis aliquando.

¶ Quum verbum precedunt nisi quamquam: consimiles: vt quamuis/licet/tametsi. Illud verbum in participans pulchre commutare licebit: omissis predictis quamquam nisi. etc. Et etiam aliquando expressis: vt si dicam. Non credam tibi quamquam iures: Pulchrius. Non credam tibi iuranti: vel quamquam iuranti. Cicero. Et quin tu (nisi perfecta re) de me nunquam conquieuisti. Cicero

¶ De exclusione relatiui.

Verbum in participans tu commutare relati
Ornate poteris subtracto sepe relato

¶ Verbum relatiui sepe in participium (omisso relatiuo) pulchre conuerti potest: vt qui consentiunt et qui agunt pari pena punientur. Ornatius dicas. Consentientes et agentes pari pena punientur.

¶ De exclusione dum & quum. etc.

Exclusis postquam dum/genus id reliquisque
Hec comitans verbum vertas in participale

¶ Verbum sequens hec postquam/dum/quum/et id genus reliquum: vt simulat postubi vt et vbi pro postquam sumpta. Aliquando in participium illis omissis ornate conuerti potest: vt postquam confecero negocia huc redito. ornatius. Confectis negociis huc redito. Terentius. Id aduenientis cum equidem stomachabar. i. dum aduenirem. Terentius

¶ De constructione participiorum

Quum nomen iunctum/aut pronomen participanti.
A nullo regitur/sexto illud pone soluto:

¶ Quum nomen vel pronomen participio coniunctum a nulla prepositione regitur: tum illud nomen vel pronomen in ablatiuo absoluto poni debet: vt orto sole apertus est dies. Et iste ablatiuus a quibusdam septimus dicitur. A quibusdam ablatiuus in designatione consequentie vel leonine: quia altera ratio post eam sed designatur: sine qua sensus claudicat: vt orto sole: non est plenus sensus nisi addatur: apertus est dies: vel simile.

Nomen tu sexto/aut pronomen pone soluto
Intellecto non expresso participante
Ens: quod nunc abolet prisco testante minori.

Priscianus
Uirgilius

¶ Nomē vel pnomē q̄cūq̧ in ablō absoluto ponitur: qm̄ participiū nō exprimitur sed intelligitur: ⁊ illō est pticipiū huiꝰ vbi sum: qđ (autore Prisciano in minore) nūc antiq̄tum est. Uirg. Te duce si qua manēt sceleris vestigia nostri: intelligitur ente. The. Me impulsore hoc nō fecit. Idē. Quibꝰ re salua ⁊ perdita profuim.

Cuncta gerundiua participantia siue supina
Quos sua verba regūt omnes poscunt sibi casus
Posterius struitur passiui more supinum
Quāq̄ ex actiuo verbo descēdere fertur

¶ Oīa gerūdia participātia ⁊ supina oēs casus post se regere pūt q̄s vba a quibus deducūt: p̄terq̄ posteriꝰ supinū: qđ lz ab actiuo descēdat: passiui tn̄ ꝯstructionē seq̄t.

De aduerbiorū ⁊ interiectionū cōstructione

Temporis atq̧ loci sic quāti aduerbia poscunt
Subiungi pulchre casum post se genitiuum.
Postridie pridie quarto des vel genitiuo

Therentius.
Idem
Cicero
Liuius
Ualla.

¶ Aduerbia ⁊ interiectiōes post se aliqn̄ casꝰ accipiūt: vt aduerbia q̄ ad tēpus loci ⁊ q̄titatē q̄ gtm̄ regūt: vt nūc dierū. Therē. Quoquo gentiū asportabitur certū est psequi. Idē. Nec satis cause ad obiurgandū. Pridie ī ⁊ postridie actm̄ vel gtm̄ poscūt. Cicero in pmo inuectiuarū. Pridie kalēdas Januarias. Liuiꝰ libro. vi. Postridie idꝰ. Ualla. Pridie illiꝰ diei/ ⁊ pridie nonarū decēbrium.

Ducta a prepositis medii gradus ⁊ superantis
Quartum (vltra propriā structurā) aduerbia poscūt

Cicero
Salustius

¶ Aduerbia ꝯparatiui ⁊ suplatiui gradꝰ q̄ a p̄positionibꝰ veniūt (vltra ꝯparatiui et suplatiui ꝯstructionē) seruiūt actm̄. Cicero ad octauiū. Castra propiꝰ vrbē mouerētur. Salustiꝰ in iugurtha. Proxime hyspaniā mauri sunt.

Propius exposcit nunc quartum nuncq̧ datiuum

¶ Propiꝰ aliqn̄ actm̄: aliqn̄ dtm̄ poscit. Uirg. Propius vrbi armēta tenerent.

Ecce petit rectū/ en nunc quartum nunc quoq̧ rectu
Quintum deposcunt heus ah sic vah simul ohe
Hem proh nunc quarto iūguntur nunc quoq̧ quinto.
Heu pulchre poscit nunc rectum: nunc quoq̧ quartū.

Uirgilius
Quintilianus.
Salustius
Iuuenalis
Therēti.
Idem

¶ Ecce soli nīō iūgitur. Uirg. Deꝰ ecce deus. En siue indicet siue exprobet nīō aut actō iūgit. Quintilia. En probitas. Juuenalis. En habitū. Uirg. En quatuor aras heus/ ah/ vah ⁊ ohe vcō tantūmodo iungūtur. Hem/ proh nūc actō/ nūc vcō iūgūtur. The. Proh deū fidē. Idē. Proh summe iupi. Idē. Hem scelera. Idē. Hem astutias. Heu nūc nīō nūc actō iungitur. Uirg. Heu pietas. Therē. Heu me miserū.

Hei terno ⁊ recto/ veh soli iungito terno
O iungas recto/ nūc quarto/ nunc quoq̧ quinto.

Uirgilius.
Therentius.
Cicero.
Uirgilius

¶ Hei dtō aliqn̄ nīō iūgitur. Uirg. Hei mihi qualis erat. Therē. Hei misera. O aut nīō/ actō/ aut vcō iungit. Pō. Cicero. O nox illa. Uirg. O regina nouā. Idē. O fortunatos nimiū bona si sua norint agricolas.

¶ De ordine constructionis.

Quinq̧ modis rectus constructure incipit ordo.
A quinto/ aut terno/ posito vel sub vice recti.

Infinitiuo cū iuncto vel sibi iunctis
De impersonali/siue obliquo sibi nexo
Ex ablatiuo casu posito ve solute

¶ Rectus ordo ɔstruendi quinqꝫ modis accipitur. Primo a rctō/vt in illo virgiliano
Parce metu cytherea. Scdo a ntō: vt apud eundē. Facilis descensus auerni. Ter- Virgilius
tio ab infinitiuo modo cū adiūcto vel adiūctis sibi loco nti posito: vt in illo Salu. Idem
Ui patriā regere et parētes cogere vt possis imuportunū est. Quarto mō a verbo Salusti⁹
impersonali: vel ex obliquo sibi ɔiūctō: vt i illo virgiliano. Itur in antiquā siluam.
Et apud eundē. Nec te peniteat calamo triuisse labellum. Quinto ab abltō abso- Virgilius
lute posito: vt in illo euāgelii. Recūbētib⁹ vndecī discipulis apparuit illis ihesus. Idem

Impediunt ne sit structure congruus ordo
Hec infinitum nomen/querensqꝫ relatum
Atqꝫ negatiuū/sic distribuensqꝫ prolepsis

¶ Rect⁹ ordo ɔstruēdi quinqꝫ modis impeditur. Primo mō p nomē infinitū: vt Quē
cunqꝫ osculatus fuero ipse est tenete eum. Scdo mō per nomē interrogatiuū: vt quē
queris. Tertio per nomē relatiuū: vt in illo virgiliano. Trahit sua quēqꝫ voluptas
Quarto p nomē negatiuū: vt neminē video. Quinto per nomē distributiuū vl per Virgilius
figurā ɔleplim: vt puerorū: alii sunt tardi ingenii/alii vero dociles.

Construe sic casum si sit prepone vocantem
Hinc rectum pones cum precipuo sibi verbo
Post verbum subdes aduerbium nil mediante.
Querens siue negans infinitum ve preibit
Ordinis q̄ queuis coniunctio prepositiui
Hinc ternum et quartum post rectorē genitiuum
Pones hinc quartum q̄ sextum cum prepositiuo
Antecedenti cum iunctis subde relatum

¶ Hoc mō ordināde sunt ptes orōnis in ipa orōne. Primo ponit vctūs casus si insit
orōni. Inde ntūs cū suo verbo pcipuo siue pmario post verbū aut participiū ponetur
imediate aduerbium: si tū aduerbiū sit interrogatiuū negatiuū vel infinitū ppone
tur verbo. Silr ois ɔiūctio ppositiue ordinis/vt et si/qz/donec. ac. Deinde ponetur
dtūs q̄ actūs/gtūs aūt dictionē illū regentē subsequetur/postea actūs siue ablтūs
cū prepositione. Relatiuū aūt cū suis adiūctis suū antecedēs imediate ɔsequetur.

Obliquo omne negās/nec non aduerbia quedam.
Istud in aduerbium non oppositumqꝫ resolues
Quando negās recti est/id nunq̄ tuqꝫ resolues

¶ Oē nomē negatiuū obliquo positū: silr quedā aduerbia negatiua in istud aduer
biū nō q̄ suū oppositū resolui debēt: vt nulli inuideo/nulli p nō q̄ vlli: ego nō inuideo
vlli. Nusqꝫ apparet: nusqꝫ p nō q̄ vsqꝫ: ille nō apparet vsqꝫ: q̄ sic de ceteris. Qū tū ne
gatiuū est nti casus nunqꝫ resolui debet. Horatius. Nemo ɔtētus viuat. Horatius

Quum rectus sequitur quintū casum immediate
Qui spectant ad idem tu inter quintum quoqꝫ rectū.
Existens nunq̄ siue ens/sed qui estqꝫ subaudis

¶ Quintūs rctm̄ immediate sequitur: qui ad idē ptinent/ inter vctm̄ q̄ ntm̄ nun-

Dauid in psalmo. viii. ¶ ens aut̃ exp̃s sed quĩ ea subaudit̃ oportet: vt in illo dauitico. Dñe dñs nr̃. Sic cõstruitur. O dñe subaudi q̃ es dñs noster. Nõ si subaudiretur ens foret inconcinnitas: q̄z hoc participiũ ens similes casus connectit.

¶ Finis.

¶ Autor ad libellum.

Chare libelle mane: ternam trieterida flaccus
Expectare iubet: chare libelle mane

¶ Libellus ad autorem

Nono quid si elephas parit anno / vnoq̃z leena
Mercedem retinẽs si peragatur opus

¶ Autor.

Zoilus at acuens dentem in te sepe caninam
Arreptus furiis millia tela parat

¶ Libellus.

Cedat si indignos mouet (aiunt) forte anagiros
At mulsa inuidia: zoilus equus erit.

¶ Autor.

Chare libelle vale: portus habiture secundos.
Nauigio angusto ditia dona vehis

¶ Libellus

Uiue valeq̃z parens: super astris sit tua merces
Funera postq̃z ΘΕΟ sis ΦΙΛΟΣ ΑΘΑΝΑΤΟ.

Explicit whittintoni editio de concinnitate grammatices et constructione: nouiter impressa Londoñ. per winandũ de worde in vico bulgariter nuncupato (the flete strete) apud intersigniũ solis. Anno domini. M. CCCCC. xvii.

·de·
wynkyn
worde·